
Palkkatukityöllistettyjen työllistyminen välityömarkkinoilta avoimille työmarkkinoille

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma
Kriisi- ja katastrofityön johtaminen

Visamäki, kevät 2016

Marianna Roine
Marianna Roine

VISAMÄKI

Sosiaali- ja terveystalouden kehittäminen ja johtaminen, kriisi- ja katastrofityön johtaminen

Tekijä	Marianna Roine	Vuosi 2016
Työn nimi	Palkkatukityöllistettyjen työllistyminen välityömarkkinoilta avoimille työmarkkinoille	

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esille välityömarkkinoilla palkkatuella työskentelevien tuen tarpeet ja kehittämisen kohteet, joilla tuetaan työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Opinnäytetyön aihe on työelämälähtöinen ja ajankohtainen. Työllisyysasioissa valtio on siirtänyt ja tulee myös tulevaisuudessa siirtämään lisää vastuuta kunnille. Tässä prosessissa välityömarkkinoiden rooli tulee muuttumaan niin työllisyysasioissa kuin palkkatukityöllistettyjen työnantajina.

Opinnäytetyöni noudattelee toimintatutkimuksen rakennetta, jossa on kaksi erillistä sykliä. Työni ensimmäisessä syklissä tuon esille palkkatukityöntekijöiden tuen tarpeet. Tiedonkeruun suoritin uudella työtehtäväkompassi menetelmällä, joka on kehitetty Työn Paikka – hankkeessa yhteistyönä Hämeenlinnan Seudun työvalmennussäätiö Luotsin kanssa vuonna 2015. Työtehtävä-kompasseja tein välityömarkkinoilla palkkatuella olleilta yhteensä 18 kpl. Haastateltavien tuloksissa tuli vahvasti esille muutosta edistävissä tilanteissa työpisteiden ohjaajan rooli, tavoitteiden kartoitus ja palkkatukityön jälkeinen polutus kohti avoimia työmarkkinoita. Toisessa syklissä tarkastelin toiminnan toteuttajien kanssa mitä pitäisi kehittää, jotta päästään palkkatukityöllistettyjen esittämiin tuen tarpeisiin ja hallituksen välityömarkkinoille esittämiin uusiin linjauksiin. Toiminnan toteuttajilla oli kaikilla vahva halu kehittää työtä ja löytää niihin yhteistyöllä vastauksia sekä yhteisiä käytäntöjä. Toisen syklin vastaukset jaoin neljään pääkategoriaan, jossa korostui työhönvalmentajan rooli sekä terveyden ja hyvinvoinnin kartoitus ja tukeminen. Opinnäytetyön tulokset tullaan hyödyntämään omassa työssäni sekä Hämeenlinnan kaupungin Renessanssi-työllisyyden kehittämishankkeessa (2016-2018). Työn tavoitteena on saatujen tulosten pohjalta viedä kehitystä eteenpäin, jolla parannetaan palkkatukityön tarpeiden mukaista palvelua.

Avainsanat palkkatukityö, pitkäaikaistyöttömyys, työtehtävä-kompassi, välityömarkkinat.

Sivut 54 s. + liitteet 3 s.

VISAMÄKI

Social and health care development and management, management of work in crisis catastrophe

Author	Marianna Roine	Year 2016
Subject of Master's thesis	Employing wage-abetted workers from middle-labour market to the open market	

ABSTRACT

The purpose of this research thesis is to bring to light the need of support to those working wage-abetted in the middle-labour market as well as the development of operational targets, which support employment in the free labour market. The subject of this thesis is current and comes from working life. The state has and continuously will transfer responsibilities to local authorities. Within this process the role of middle-labour market will change in general matters of employment as well as employers of the supported workers.

This thesis complies with the structure of functional research which includes two separate cycles. The first one discloses the needs concerning wage-supported workers. I collected the information utilizing a newly developed method called Task-Compass. (Työn Paikka- employment project in Hämeenlinna district during 2013-2015.), co-operating with local task-coaching foundation Luotsi in 2015. Task-Compasses were accomplished with people who were contracted on supported wages, a total of 18 people. As a result these interviews strongly disclosed the role of the counselor or coach in change-advancing situations. The counselor's role was emphasized especially, when the aims of the support-waged employees were evaluated. This also clarified their path towards free labour market.

The second cycle, examined with other operative executors, uncovers what should be developed in order to accomplish the demands of both support-waged employees and on the other hand the new governmental policy concerning labour middle-market. I divided the results of this cycle into four main categories: 1. the tasks should be tailored more specifically to match the demands of labour market, 2. Supporting health and welfare both physically and mentally, 3. Support and counseling of the task-coach, 4. Composing good letters of reference. The results of this thesis will be utilized in my own work as well as within the Renaissance, employment developing project of Hämeenlinna, (2016-2018), which will continue the process after this thesis.

Keywords Support-waged employment, long-term unemployment, Task-Compasses, the middle-labour market

Pages 54 p. + appendices 3 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET ..	2
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	3
3.1	Palkkatukityö	3
3.2	Välityömarkkinat – välityömarkkinatyöpaikka	4
3.3	Pitkäaikaistyöttömien työllistyminen	6
3.4	Työllistymisen polku – ”rinnalla kulkija”	7
3.5	Rakennetyöttömyys – monen tekijän summa	8
3.6	Ostopalvelu-pilotti - Jatkotyöllistymismahdollisuuksien etsiminen palkkatuetussa työssä yhdistyksissä ja säätiöissä oleville sekä palkkatuella olleille	10
3.7	Yhteistyöverkoston merkitys työllistymisessä	11
4	ORGANISAATIOKUVAUS	13
4.1	Hämeen Setlementti ry	13
4.2	Lähiökeskukset	15
4.3	Tilaaaja-tuottajatoimintatapa, Ostopalvelusopimus.....	16
4.4	Matalankynnyksen toimipaikka	18
4.5	Välityömarkkinoilla käytettävät menetelmät.....	19
4.5.1	Yhteisöllisyys ja yhteisökeskeinen työote	20
4.5.2	Ratkaisukeskeinen työote/toiminta-malli.....	20
4.5.3	Voimaantumisen työllisyyden tukena	21
4.5.4	Opinnollistaminen ja osa-opinnollistaminen.....	21
4.5.5	Valtakunnallinen osaamistodistusmalli.....	22
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	23
5.1	Tutkimuksellisen toimintatutkimuksen vaiheet	25
5.2	Kompassi-menetelmä	26
5.3	Työtehtävä-kompassi	28
6	AINEISTON KÄSITTELY JA ANALYYSI - ENSIMMÄINEN SYKLI	29
7	AINEISTON KÄSITTELY JA ANALYYSI - TOINEN SYKLI	31
8	YHTEENVETO.....	37
9	POHDINTA.....	39
9.1	Tutkimuksen eettisyys	39
9.2	Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys	39
9.3	Opinnäytetyön ajankohtaisuus	40
9.4	Palkkatukityön kehitys välityömarkkinoilla	41
9.5	Kehittyvä yhteistyö välityömarkkinoilla	45

9.6 Uuden työllisyyspaketin muutokset 47

Liite 1	Opinnäytetyösopimus
Liite 2	Työtehtävä-kompassi
Liite 3	Työtehtävä-kompassi

1 JOHDANTO

Valtio on siirtänyt kunnille lisää vastuuta työllisyys asioissa ja niiden hoitamisessa. TEM:n (2016) tiedotteen mukaan työttömyyden kasvu tulee pysähtymään vuoden 2016 aikana, mutta pitkäaikaistyöttömien määrä sen sijaan tulee nousemaan edellisvuoteen verrattuna. Hallitus on tehnyt uuden esityksen työllisyyspakettiin 18.4.2016, jossa työttömyysturvan käyttöä laajennettaisiin ja työllisyysmäärärahojen riittävyys taattaisiin jatkossa yrityksille. Hallitus korostaa esityksessään, että välityömarkkinoilla tulisi parantaa palkkatukityöntekijöiden työllistymisvalmiuksia niin, että siirtyminen avoimille työmarkkinoille olisi nykyistä vaikuttavampaa. On tutkittu, että palkkatuetun työn yhdistyksissä tai säätiöissä päättäneistä kolmen kuukauden tarkastelujakson jälkeen on jopa 53 % työttömänä. (TEM 2013, 23.) Hallituksen esittämässä työllisyyspaketissa palkkatuetun työn volyymia kolmannelle sektorille eli yleishyödyllisille yhteisöille ja välityömarkkinoille tullaan vähentämään, sillä sen vaikuttavuus polkuna avoimelle sektorille työllistymisessä on ollut heikko. (Hallituksen työllisyyspaketti 2016.)

Tutkimuksellisessa opinnäytetyössäni perehdyn siihen miten välityömarkkinoilta palkkatukityöntekijät työllistyvät avoimille työmarkkinoille – mikä tukee ja mitä pitäisi kehittää. Opinnäytetyöni noudattelee toimintatutkimuksen rakennetta, jossa on kaksi erillistä sykliä. Työni ensimmäisessä syklissä tuon esille palkkatukityöntekijöiden tuen tarpeet. Ensimmäisen syklin tiedonkeruun suoritin uudella työtehtävä-kompassilla menetelmällä, joka on kehitetty Työn Paikka-hankkeessa (työllistämisen kuntakokeiluhanke Hämeenlinnan seudulla 2013–2015) yhteistyönä Hämeenlinnan Seudun työvalmennussäätiö Luotsin kanssa 2015. Kompassilla kartoitetaan työelämän valmiudet, työelämän sosiaaliset taidot, ammatitaitojen hallinta ja työn laatu sekä suunnittelu- ja kehittämistaidot. Toisessa syklissä tarkastelin työtoiminnan tuottajien kanssa, mitä pitäisi kehittää, jotta päästää tuen tarpeeseen ja hallituksen välityömarkkinoille esittämiin uusiin linjauksiin. Tulosten ja toimintaehdotusten on tarkoitus tuoda lisätietoa kentältä työnantajien, TE-toimiston sekä Hämeenlinnan kaupungin käyttöön. Opinnäytetyön tulokset tullaan hyödyntämään omassa työssäni sekä Hämeenlinnan kaupungin Renessanssi-työllisyyden kehittämishankkeessa (2016 - 2018). Hanke jatkaa prosessia eteenpäin opinnäytetyöni jälkeen ja hyödyntää tuloksia kehittämistyössä, jota tehdään palkkatukiasioiden ympärillä.

Olen itse tehnyt lähiötyötä välityömarkkinoilla yli kymmenen vuotta palkkatukilaisten kanssa ja nähnyt käytännössä erilaisien työllistämistä edistävien tukien hyvät sekä kehittämisen kohteet niin työnantajan kuin työntekijän näkökulmasta. Valitsin toimintatutkimuksen rakenteen, koska liityn itse vahvasti tutkimukseen ja prosessi etenee sykleinä. Työni tavoitteena on kehittää myös omaa työtäni kolmannella sektorilla, jossa toimin

aktiivisena vaikuttajana ja toimijana palkkatukiasioiden edistämisessä. Tarkoitus on tuoda esille uudella tavalla ymmärrettyä prosessia välityömarkkinoilla tapahtuvassa palkkatukityön kehittämisessä.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esille välityömarkkinoilla palkkatuella työskentelevien tuen tarpeet ja toiminnan kehittämisen kohteet – tavoitteena on luoda kokonaisuuksia saatujen tulosten pohjalta, jotka tukevat työllistymisessä avoimille työmarkkinoille. Opinnäytetyön aihe on työelämälähtöinen ja ajankohtainen. Työllisyysasioissa valtio on siirtänyt ja tulee tulevaisuudessa siirtämään lisää vastuuta kunnille. Tässä prosessissa välityömarkkinoiden rooli tulee muuttamaan niin työllisyysasioissa kuin palkkatukilaisten työnantajina.

Työn tavoitteena on saatujen tulosten pohjalta viedä kehitystä eteenpäin, jolla parannetaan asiakkaan tarpeiden mukaista palvelua. Työn idea tuli Hämeenlinnan kaupungin tilaajapäälliköltä, jonka vastuualueena on työllisyys ja osallisuus. Hämeenlinnan kaupungilta tuli itselleni toiveena, että keräisin materiaalia työhöni työtehtävä-kompassin avulla palkkatukityöntekijöitä haastatteleamalla. Työtehtävä-kompassi on uusi muutoksen alla oleva menetelmä, jonka jatkokehittämistyö tehdään Hämeenlinnan kaupungilla. Työni tuloksia tullaan käyttämään omassa työpisteessäni Hämeen Setlementti ry:ssä sekä Renessanssi -hankkeessa (Sosiaalisen resilienssin ja yhteiskuntavastuullisen työllistämisen kehittämishanke 2015 - 2018), jotka jatkavat prosessia eteenpäin.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä tukea palkkatukityöntekijät tarvitsevat?
2. Mitä pitäisi kehittää, jotta vastataan tuen tarpeeseen?

Ratkaisu- ja voimavarakeskeinen ajattelu ja menetelmät näkyvät vahvasti kolmannen sektorin toiminnassa. Tutkimuskysymykset on rakennettu tämän ajattelun mukaisesti. (Furman & Ahola 2007, 5). Ratkaisukeskeisyys on käytännön strategia, joka antaa välineitä ongelmatilanteissa ja kehittämistyössä toimimiseen sekä yksilö- että ryhmätasolla. Työskentelyyn sisältyy aina myös arviointia, joka tekee edistymisen näkyväksi. (Helle 1999, 10–15.)

Kysymysten asettelussa ei tavoitella valmiiden ratkaisujen saamiseen vaan opinnäytetyön tavoitteisiin ja päämääriin keskittymiseen niin, että palkkatukityöntekijä on keskiössä. Tutkimuksellisen opinnäytetyöni läh-

tökohtana on palkkatukityö välityömarkkinoilla. Ensimmäisen tutkimuskysymys pohjautuu palkkatukityöntekijän ajatuksiin, tunteisiin, ilmaisuihin, kokemuksiin, ehdotuksiin ja suunnitelmiin.

Kysymysten taustalla on ajatus, että ihminen kykenee muuttumaan, oppimaan, kasvamaan ja löytämään oman tiensä. Yksi tärkeimpiä ratkaisukeskeisen työtavan tavoitteita on saada asiakas tiedostamaan, että hänellä itsellään on kykyjä, voimavaroja, vahvuuksia ja mahdollisuuksia. (Helle1999,10–15.)

Ratkaisukeskeisessä ajattelussa keskitytään toimiviin asioihin ja onnistumisiin pyrkien lisäämään niitä. Toisen kysymyksen taustalla on ajatus omasta muutoksen, avun ja tuen tarpeestaan. Ihmisellä itsellään on vastuu omasta elämästään, emmekä voi muuttaa sitä hänen puolestaan vaan hänen on tehtävä se itse. Keskinäinen yhteistyö perustuu asiakkaan omien tavoitteiden etsimiseen ja määrittelemiseen. Etsitään merkkejä ratkaisua vievistä askelista ja ohjataan eteenpäin kohti asiakkaan omia tavoitteita. Työntekijä ei määrittele eikä luokittele, vaan pyrkii tietämisen sijaan "tietämättömyyteen" (not knowing) ohjaten vuorovaikutusta ja luoden vaihtoehtoja todellisuutta. Asiakasta johdatellaan etsimään omia voimavaroja ja ratkaisutapojaan. Keskitytään asioihin, joita asiakas on valmis muuttamaan sekä pyritään nostamaan esiin pientenkin tavoitteiden saavuttamisen merkitys. (Helle 1999, 10–15.) Tässä tarvitaan yhteistyötä ja välityömarkkinoiden heräämistä, yhdessä voimme kehittää toimintaa, yhteisillä menetelmillä ja toiminnoilla.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Opinnäytetyön taustalla toimiviin teoreettisiin käsitteisiin tutustutaan tässä luvussa tarkemmin. Teoreettiset käsitteet rakentuvat työn sisältöjen mukaisesti. Teoreettinen viitekehys määrää millaista menetelmää analyysissä käytetään ja miten aineiston kerätään. Aineiston luonne asettaa rajat sille, millainen tutkimuksen teoreettinen viitekehys voi olla ja millaisia metodeja voidaan käyttää. (Alasuutari 2011, 83.)

3.1 Palkkatukityö

Palkkatuki on työttömän työnhakijan työllistymisen edistämiseksi tarkoitettu tuki, jota TE-toimisto voi käytettävissään olevien määrärahojen puitteissa myöntää työnantajalle palkkauskustannuksiin. (Työllisyysraportti

2016.) Tavoitteena on tukea työttömän henkilönsijoittumista avoimille työmarkkinoille ja auttaa samalla työnantajaa löytämään sopiva työntekijä työpisteeseensä. Tavoitteena on työntekijälle hankkia niitä valmiuksia, joita hän tarvitsee pysyvämmän työn saamiseksi. Hallituksen esittämässä työllisyyspaketissa palkkatuella on aivan uudenvuodenlainen asema. Sen rooli pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisemisessä korostuu ja luodaan uusia tapoja toimia välityömarkkinoilla.

TE-toimiston tehtävänä on arvioida, kuinka hyvin palkkatuettu työ parantaa työttömän ammatillista osaamista ja edistää avoimille työmarkkinoille työllistymistä. Jatkossa tässä tullaan käyttämään hallituksen velvoittamia uusia menetelmiä mm. riskiä ennakoivaa profilointityökalua ja tuloksellisuudesta saatavaa tietoa. Palkkatuki on rahallinen korvaus työnantajille siitä, että työnantaja saattaa joutua käyttämään tavallista enemmän aikaa työntekijän työnohjaukseen. Palkattavan työttömän työkokemus voi olla vähäistä, osaaminen vanhentunut, tai työttömän vamma tai sairaus voi vaikuttaa selviytymiseen työtehtävissä. (TE-hallinto, Palkkatuki. n.d.) Hallituksen esittämä palkkatuen myöntämisprosessi tulisi tiukentumaan vuoden 2017 alusta. Palkkatukea ei jatkossa myönnettäisi, jos henkilö työllistyisi muutenkin.

Tukea voivat hakea kunnat, yritykset ja yksityisen sektorin työnantajat, kuten, yhdistykset, säätiöt ja kotitaloudet sekä sosiaaliset yritykset (TE-hallinto, Palkkatuki. n.d.). Hallituksen esittämässä uudessa työllisyyspaketissa vuosille 2017–2018 taattaisiin palkkatukirahojen riittävyys, kun ne ovat nykyisellä mallilla loppuneet aina kesken ja aiheuttaneet hakijoille suurta haastetta.

Hallituksen työllisyyspaketissa palkkatukirahaa lisätään yrityksille ja vähennetään välityömarkkinoilta. Tavoitteena on parantaa 10 000 nuoren ja maahanmuuttajan työllisyysmahdollisuuksia (Hallituksen työllisyyspaketti 2016).

3.2 Välityömarkkinat – välityömarkkinatyöpaikka

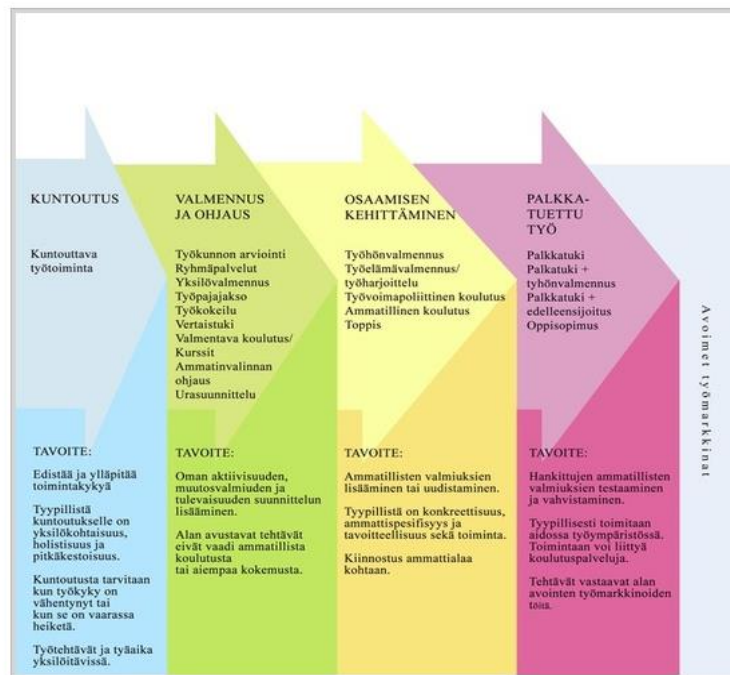
Nykyiset välityömarkkinat muodostuvat kuntien, koulutusorganisaatioiden, säätiöiden, järjestöjen, yhdistysten ja hankkeiden, työpajojen ja sosiaalisten yritysten tuottamista ja järjestämistä palveluista, koulutuksesta ja työllistämistoiminnasta. Mukana on hyvin pieni määrä yksityisiä yrityksiä, jotka tarjoavat pääasiassa palkkatuettua työtä. (TEM 2013, 8.) Välityömarkkinoilla tarjotaan työskentelymahdollisuuksia henkilöille, joilla on eri syistä vaikeuksia sijoittua työhön avoimille työmarkkinoille. Avoimilla työmarkkinoilla tarkoitetaan työmarkkinoita, joilla palkkaus-

kustannuksiin ei käytetä yhteiskunnan taloudellista tukea. (Työ- ja elinkeinoministeriö n.d.)

Välityömarkkinat tulivat terminä suomalaiseen keskusteluun 2000-luvun puolivälissä, mutta sen historia alkaa 1990-luvun alun lamasta. Massatyöttömyyden aikaan alettiin työllistää ihmisiä ns. yhdistelmätuella kolmannelle sektorille. Järjestöissä työllistämisen ajateltiin palvelevan kahta hyvää. Se tuki järjestöjen toimintaedellytyksiä ja katkaisi ihmisten pitkäaikaistyöttömyyttä pitäen samalla huolta työvoiman työkyvystä. (TEM 2013, 8.) Kolmannella sektorilla toiminnasta osa on järjestöpoliittisilta lähtökohdilta sosiaalisia ja hyvinvointiin tähtääviä, jotka pyrkivät ihmisten auttamiseen. Niiden toiminnan perusajatukseen sopii toimia osana välityömarkkinoita. (TEM 2013, 62.)

Välityömarkkinoilla työllistymisen vaiheet kulkevat usein neljässä vaiheessa (kuva 1.). Ensimmäinen vaihe on kuntouttavalla työtoiminnalla, jossa käydään työkunnan arviointia ja työttömän henkilön omia tavoitteita läpi. Toiseksi vahvistetaan osaamista ja ammatillisia valmiuksia. Lopuksi tavoitteena on joko palkkatukityö, koulutus tai avoimet työmarkkinat. Palkkatukityön tavoitteena on vastata avointen työmarkkinoiden tehtäviä. Työnkuva-kompassi haastattelut olen tehnyt tähän opinnäytetyöhön työllistymisen neljännessä vaiheessa, (kuva 1.), olevilta tai olleilta.

Työllistymisen vaiheet välityömarkkinoilla

Kuva 1. Työllistymisen vaiheet välityömarkkinoilla (Työllisyysportti 2015).

3.3 Pitkäaikaistyöttömien työllistyminen

Välityömarkkinoille työttömät tulevat Hämeenlinnassa monialaisen työllistymistä edistävän yhteispalvelun eli MYP:n tai TE-toimiston kautta. MYP:n tarkoitus on aktivoida, kuntouttaa ja työllistää sekä tehdä eläkemahdollisuuksien selvittelyjä. Tavoitteena on saada työmarkkinatuen sekä toimeentulotuen varassa olevien asiakkaiden määrä vähenemään. (Hämeenlinnan kaupunki 2016.)

Vaikeasti työllistyvien tilanteet ovat työvoima- ja elinkeinopolitiikan lisäksi selkeästi myös sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspoliittisia kysymyksiä. Polku pitkittyneestä työttömyydestä työelämään onnistuu harvoin vain työllistämistoimenpiteillä. Tärkeää on, että otetaan huomioon ihmisen kokonaistilanne sisältäen hänen sosiaalisen tilanteensa, toimeentulonsa, terveytensä, työ- ja toimintakykynsä sekä näihin liittyvät palvelutarpeet (kuva 2.). Pitkittynyt työttömyys voi johtaa myös tilanteisiin, joissa työllistyminen ei ole enää realistinen tavoite. Tähän tarvitaan kartoitusta, jossa tulee esille työttömän kokonaistilanne ja löydetään yksilön kannalta sopivat ratkaisut. (Kuntoutusraportti 2015.)

Euroopan alueiden komitean lausuntoluonnoksessa helmikuussa 2016 pitkäaikaistyöttömien työllistämistä ehdotettiin, että korostetaan alueiden ja paikallisyhteisöjen keskeistä roolia. Koska ne ovat luonnostaan olennaisia toimijoita pyrittäessä parantamaan työvoimapolitikkajärjestelmien suunnittelua. Alue- ja paikallisyhteisöillä on tärkeä asema ammatillisen koulutuksen ja aikuiskoulutuksen organisoimisessa ja toteuttamisessa, sillä monilta alueilta ja varsinkin kyläkeskuksista puuttuvat myös aikuisille suunnatut kootut koulutusvalmiudet. (Euroopan Unionin alueiden komitea 116. täysistunto 10–11.2.2016.) Paikallis- ja alueyhteisöjen rooli on sitäkin tärkeämpi, kun otetaan huomioon, että niillä on tietoa paikallisista työmarkkinoista ja ne ylläpitävät suhteita paikallisiin yrityksiin, jotka voivat edistää käytännön ammattiopetusta. Komitean tuoreessa lausuntoluonnoksessa kehoitetaan näin ottamaan ongelman alueellisen ulottuvuuden paremmin huomioon ja pyytää neuvostoa kiinnittämään huomiota alue- ja paikallisyhteisöjen avainasemaan työvoimapolitikkajärjestelmien tehokkuuden lisäämisessä. (Euroopan Unionin alueiden komitea 116. täysistunto 10–11.2.2016.)

Suomen hallitus pitää pitkäaikaistyöttömyyttä valtiolle erittäin suurena taloudellisena ongelmana ja nyt on tehty uusi työllisyyspakettiehdotus (Hallituksen työllisyyspaketti 2016). Ohjelmassa korostetaan mm. kannustinloukkujen purkamista, työttömyysetuuksien aktiivisen käytön laajentamista, (palkkatukityö, starttiraha ja liikkuvuusavustukset), ja asiakaslähtöisen työllisyyspalvelun alueellisia kokeiluja. Tarkoitus on puuttua työttömyyteen jo heti ensimmäisestä päivästä lähtien. Näiden ehdotettujen

muutosten tavoitteet ovat kannustaa työn nopeaan vastaanottamiseen, lyhentää työttömyysjaksoa, alentaa rakenteellista työttömyyttä ja säästää julkisia voimavaroja. Vuonna 2015 valtio maksoi 6 miljardia pelkästään passiivisia tukia. (Hallituksen työllisyyspaketti 2016.)

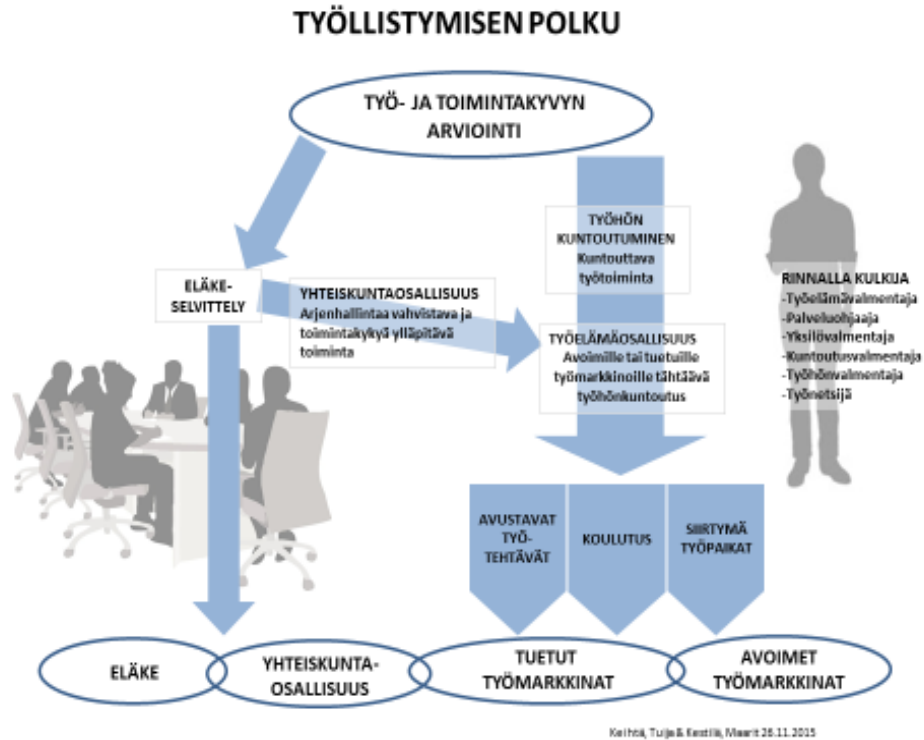
Raija Kerätär toteaa, että joka kolmas pitkäaikaistyötön on työkyvytön. Tämä tuottaa kunnille tällä hetkellä valtavia kustannuksia. Tutkimus osoittaa, ettei työttömien heikentynyttä työkykyä ja kuntoutuksen tarvetta tunnisteta riittävän hyvin. Työttömät tarvitsisivat usein psykiatrista hoitoa ja ammatillista kuntoutusta. (Kerätär 2016.) Tämä lisää omalta osaltaan suuria työttömyyslukuja. Viranomaispuolella tämä tiedotetaan haasteeksi, mutta ei ole vielä pystytty luomaan selkeitä puuttumisen menetelmiä.

3.4 Työllistymisen polku – ”rinnalla kulkija”

Työttömät itse sekä useat TEM:n eri työllisyysasioihin paneutuneet raportit, TEM:n tutkimukset ja työllisyysasioihin paneutuneet hankkeet, ovat tuoneet esille, että työttömät tarvitsevat enemmän tukea ja ohjausta työllisyyden koko prosessissa (kuva 2.) kuin tällä hetkellä on yleisesti ottaen mahdollista saada. Tuki jää tällä hetkellä välityömarkkinoilla aivan liian ohueksi tai sitä ei ole ollenkaan. Usein tuki loppuu välityömarkkinoilla palkkatuen aikana ja nivelvaihe avoimille työmarkkinoille katkeaa. TEM:n tutkimuksessa, jossa tutkittiin vaikeasti työllistyvien tilannetta ja palveluita (2011) ehdotetaankin, että TE-palveluita tulisi uudelleen resursoida, jotta pystyttäisiin vastaan työttömien tuen tarpeeseen paremmin. Nykyiset tukimuodot eivät ole johtaneet tarvittaviin tuloksiin.

Työllistymispolussa on useita eri vaiheita, joissa työtön tarvitsee tukea myös tuettuun työhön päästyään. Seurantajakso työhönvalmennusprosessin päätyttyä varmistaa palkkatukityöntekijän kiinnittymistä avoimille työmarkkinoille paremmin. Usein juuri nivelvaiheessa työssä pysymisen tuki ontuu työhönvalmennuksessa ajallisen resurssipuutteiden sekä työntekijäresurssien puutteen takia. (Härkäpää, Harkko & Lehikoinen 2013.133–142.) Työpaikoilla/välityömarkkinoilla ei aina ole mahdollisuutta antaa riittävän ammattitaitoista tukea ja ohjata henkilöä hänen tavoitteitaan kohden. Tähän ei ole joko resursseja, ammattitaitoa tai aikaa huomata tuen tarpeet. Liian usein rinnalla kulkijan/työvalmentajan rooli jää hyvin pieneksi tai sitä ei ole. Tämä todettiin myös Lapin yliopiston Kompassi-hankkeessa – ”Ammatillisesta kuntoutuksesta kohti avoimia työmarkkinoita” (2009–2013). Hankkeessa todettiin mm., että työkyvyttömyyden tai pitkäaikaistyöttömyyden uhkaa ei yleensä havaita tarpeeksi varhain ja työtön ei aina saa riittävää ohjausta ja tukea koulutuksen tai työllisyystukimuotojen aikana. Tästä seurauksena kuntoutuspolut ja siirtyminen avoimille työmarkkinoille usein keskeytyy, vaikka työ- ja toi-

mintakyvyn arviointiin olisi alussa panostettu. (Kompassi-hanke 2013.) Toiminta, jossa työhönvalmentajan työpanos on keskittynyt määrätietoisesti työllistymisen tukemiseen ja sen edellyttämään työnantajayhteistyöhön, johtaa useimmiten työllistymisen avoimille työmarkkinoille. (Valkoinen & Harju 2005,73.)

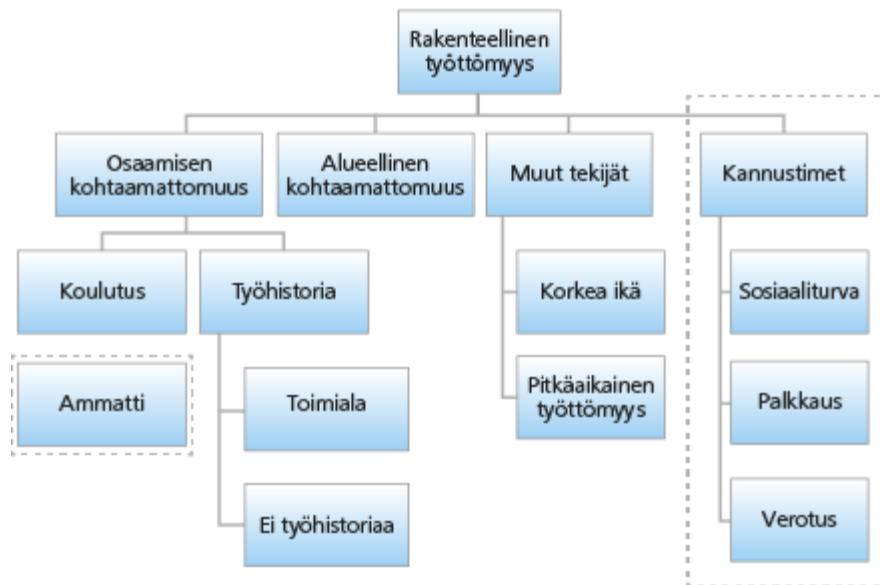

Kuva 2. Työ- ja toimintakyky arvioinnit Kompassi -hankkeessa työllistymisen mahdollistajana (Keihtä & Kestilä, seminaari 26.11.2015).

3.5 Rakennetyöttömyys – monen tekijän summa

Rakenteelliselle työttömyydelle ei ole Suomessa yhtä virallista määritelmää. Rakenteellista työttömyyttä on tilastoitu esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) työnvälitystilastossa. TEM:n määritelmässä rakennetyöttömiksi katsotaan pitkäaikaistyöttömät sekä työvoimapolitiittisista palveluista työttömäksi jääneet tai jatkopalveluihin sijoitetut. Pitkäaikaistyöttömyys ei ole rakennetyöttömyyden syy, vaan seuraus, josta jatkuesaan tulee myös syy. Pitkäaikaistyöttömyys ruokkii pitkäaikaistyöttömyyttä. (Pyykkönen & Pyykkönen, 2014.)

Rakennetyöttömyyden voi kohdata henkilö, jolla on taustalla yksi tai useampi työllistymistä vaikeuttava rakenteellinen tekijä (kuva 3). Tässä tilanteessa haasteeksi voi tulla työhakemisessa osaamisen-tai alueellinen kohtaamattomuus tai taustalla on korkea ikä, pitkäaikaistyöttömyyttä tai kannustimista syntyvät haasteet. Näin syntyy ns. kohtaanto-ongelma eli tilanne, jossa kysyntä ja tarjonta eivät kohta. Tarjolla olevat työpaikat ja työnhakijoiden tietotaidot eivät vastaa toisiaan.

Kuva 3. Rakenteellisen työttömyyden eri osa-alueet (Pääkkönen & Pääkkönen 2014)

Rakenteellisen työttömyyden purkamista hankaloittaa myös se, että todellisuudessa työvoimareservissä ovat myös työvoiman ulkopuolella olevat henkilöt. Suhdanteiden piristyessä ei välttämättä palkatakaan työtöntä vaan opiskelija. Tällöin työvoima kasvaa, mutta työttömien määrä jää ennalleen. Pelkkä myönteinen suhdannekehitys ei siten automaattisesti ratkaise ongelmaa. Työmarkkinoiden näkökulmasta väestö jaetaan työvoimaan ja työvoiman ulkopuolisiin. Työvoima koostuu työllisistä ja työttömistä. Työvoiman ulkopuoliset ovat henkilöitä, jotka ovat työmarkkinoiden ulkopuolella joko ikänsä, terveytensä, oman tahtonsa tai esimerkiksi opiskelun ja asevelvollisuuden vuoksi. (Pääkkönen & Pääkkönen 2014.)

Jolkonen ja Kurvinen (2012) tuovat esille, että työmarkkinoiden toimivuutta pyritään edistämään aktiivisen työvoimapolitiikan keinoin tuemalla työttömien työllistymistä avoimille työmarkkinoille ja turvaamalla

työnantajien työvoiman saantia. Välitön työllistyminen ei kuitenkaan ole kaikkien toimenpiteiden ensisijainen tavoite, ja toimenpiteillä on myös muita kuin työllistymistä edistäviä tavoitteita, kuten työkyvyn ylläpito, syrjäytymisen ehkäisy, aktivointi ja sosiaaliturvan vastikkeellistaminen. Työvoimapolitiittisten toimien onnistumisen kannalta on oleellista niiden kohdentaminen ja ajoittaminen. Jolkonen ja Kurinen (2012) korostavat, että lisäarvoa kansallisiin työvoimapalveluihin ovat tuoneet erityisesti hankkeiden tuomat palvelut, joissa korostuu yksilölliset ja asiakaslähtöiset työtavat. Luonteenomaista asiakaslähtöisille työtavoille on tarvelähtöisyys, palvelujen tarpeen ja tarjonnan oikea kohdentuminen sekä joustavuus ja prosessinomaisuus palvelujen tuottamisessa. Tarkemman palvelujen kohdentamisen ja yksilöllisen ohjauksen ansiosta palvelut tehostuvat ja osallistujien saama hyöty kasvaa. Pohjois-Karjalassa on kehitetty esimerkiksi työnhakijoiden palvelutarpeita kartoittavaa profiloitintentelmä yksilöllistä ohjauspalvelumallia sekä työvalmennusta ja työhönvalmennusta (Jolkonen & Kurvinen 2012, 59.)

TEM:n tutkimuksessa (2011) selvitettiin vaikeasti työllistyvien tilannetta ja palveluita. Tutkimuksessa tuotiin esille, että rakennetyöttömyyden alentaminen pidentäisi jatkossa työuria. Samoin työvoiman saatavuuden näkökulmasta rakennetyöttömyyteen puuttumisella voitaisiin turvata tulevaisuuden työvoimavaroja ja pitää yllä hyvää työllisyysastetta. Tässä TEM:n tutkimuksessa tuotiin esille myös, että on tärkeää selvittää, miten palvelujärjestelmiä kehittämällä voitaisiin vaikuttaa työurien jatkumiseen. Erityisesti pitkäaikaistyöttömien osalta aktivointitarvetta tulee nostaa. Raportissa tuodaan esille, että henkilökohtaista palvelua tulisi tarjota tehostetusti sitä eniten tarvitseville ja TE-palveluita tulisi kehittää ja resursseja uudelleen kohdentaa.

3.6 Ostopalvelu-pilotti - Jatkotyöllistymismahdollisuuksien etsiminen palkkatuetussa työssä yhdistyksissä ja säätiöissä oleville sekä palkkatuella olleille

Uuden ostopalvelu-pilotin (2015–2016) tavoitteena on parantaa yhdistyksissä ja säätiöissä eli välityömarkkinoilla tarjotun palkkatuetun työn jälkeisiä työllistymismahdollisuuksia. Samalla kehitetään sekä yksityisten palveluntuottajien että palkkatuettua työtä tarjoavien yhdistysten ja säätiöiden ja TE-toimistojen yhteistyömalleja. (TEM 2015.)

Pilotin keskeinen sisältönä on, että yksityiselle palveluntuottajalle maksetaan palkkio palkkatuetussa työssä olleille hankituista työpaikoista. Palvelussa palvelua voivat tarjota yritykset (osakeyhtiöt, avoimet yhtiöt, kom-

mandiittiyhtiöt, osuuskunnat), yhdistykset, säätiöt, ja yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimivat henkilöt.

Palkkio maksetaan asiakkaan työllistyessä avoimille työmarkkinoille (työsuhde ilman palkkatukea) tai palkkatuettuun työsuhteeseen yrityksessä. Jos palveluntuottaja ei löydä työpaikkaa asiakkaalle, palveluntuottajalle voidaan maksaa korvaus TE-toimistolle toimitettavien raportin ja asiakasarvioinnin tekemisestä. Kevään 2016 aikana ostopalvelu-pilotti ei ole vielä tuonut selkeitä tuloksia ja korvauksia on maksettu lähinnä raporteista ja asiakasarvioinneista (Toivettula haastattelu 22.4.2016).

TEM:n tiedotteessa (2015) kerrotaan, että palveluntuottajalle ohjataan asiakkaita, jotka ovat palkkatuetussa työssä yhdistyksessä tai säätiössä tai joiden palkkatuettu työsuhde em. tahojen palveluksessa on päättynyt enintään 2 kk ennen palveluun ohjaamista. Asiakkaan sitoutumien palveluun on tärkeää ja siksi asiakkaan siirtyminen palveluntuottajan asiakkaaksi on vapaaehtoista.

Asiakkuudet pilotissa kestävät enintään kolme kuukautta. TE-toimiston kanssa on sovittu, että vaikka asiakas on TE-toimistossa työnhakijana palveluun osallistuessaan, hänelle ei tarjota työvoimapalveluja, (esim. työtarjouksia tai ohjausta muihin julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin). Pilottiin osallistuvat TE-toimistot: Varsinais-Suomi, Häme, Kaakkois-Suomi, Pohjois-Savo ja Kainuu. Palveluntuottajien kanssa tehtävien sopimusten voimassaolon takaraja on 31.10.2016. Pilottiin osallistuvissa TE-toimistoissa välityömarkkinakoordinaattori on kiinteästi mukana pilotin toteutuksessa. Pilotin toteuttamiseen käytetään yhteensä enintään 2,5 milj. euroa. (TEM 2015)

3.7 Yhteistyöverkoston merkitys työllistymisessä

Yhteistyön merkitys on erittäin suuri palkkatukityöllistettyjen koko työllistymisprosessissa. Yhteistyössä asiakkaan ja yhteistyökumppaneiden kanssa tehdään tilanne/työtehtävä-kompasseja, osaamisen kartoitusta ja tuetaan voimaantumisen ja ratkaisukeskeisten työmenetelmien avulla tarvittaviin toimenpiteisiin kuten omasta terveydestä huolehtimiseen ja osaopinnollistamiseen. Menetelmillä saaduista tuloksista kootaan yhteenvedot palkkatukityöllistetyin kanssa ja rakennetaan polutusta eteenpäin. Näiden tavoitteiden pohjalta voidaan pitää yhteisiä palaverieita eri viranomaisten, välityömarkkinoiden edustajien sekä yritysten kanssa.

Välityömarkkinoilla yhteistyöverkosto koostuu hyvin laajasti erilaisista yhteistyötahoista. Mukana on yleensä kunta, kolmas sektori, eri seurakuntia, vapaaehtoisia, oppilaitoksia sekä lähialueitten toimijoista. Yhteistyön

merkitys näkyy työn kehittämisessä, työllistämismalli on laaja-alainen sekä moniulotteinen. Yhteistyökumppaneita tarvitaan myös työpaikkojen etsimisessä. Hyvin suunnitellussa kokonaisuudessa palkkatukityöntekijä voi matalankynnyksen toimipaikassa rakentaa tulevaisuuttaan eteenpäin yhteistyökumppaneiden avustuksella.

Monet ihmiset kokevat edelleen, että elämän keskiössä on palkkatyö, joka usein määrittelee yksilön paikan ja kulttuurisen arvon. Ihminen voi kokea työn elämän tarkoituksena, identiteetin antajana tai toisaalta vain välttämättömänä pahana. Työ käsitteenä on jatkuvassa muutoksessa. Yhä useampi tekee suorittavan ruumiillisen työn sijasta abstraktimpaa ja vaikeammin määriteltävää työtä. "Suo, kuokka, Jussi" -asetelma on muuttunut, mutta silti selviämisen ja pärjäämisen eetos istui ainakin 90-luvun suomalaisissa vahvasti. (Sommar 2014.)

Sommarin (2014) mukaan Kortteinen on törmännyt tutkimuksessaan ajattelutapaan, joka toistuu ihmisten puheissa riippumatta heidän taustastaan. Kortteinen päätyi kutsumaan sitä selviytymiseetokseksi, sillä ajattelutapa leimasi kolme hieman erilaista mutta pohjimmaltaan samanlaista ajatusta: *"Elämä on kovaa", "Yritän selvitä", "Olen selvinnyt ja olen siitä ylpeä"*. Kortteisen selviytymiseetokseen liittyy riskien otto terveyden kustannuksella: "On kunniaakasta joko selvitä tai sitten antaa periksi, jos terveys petää". Terveyden- ja hyvinvoinnin sektorit näkyvät vahvasti jokaisessa yhteiskuntaluokassa sekä töissä käyvien, että työttömien kohdalla. Vaikka itsensä hoitamisesta puhutaan paljon, sen kokonaisvaltainen hoitaminen jää usein vähäiselle huomiolle tai sitä ei ole ollenkaan.

Moderni yhteiskunta rakentuu teollisen tuotannon ja rahatalouden varaan. Työmarkkinoiden ja ammattien muutosten ennakoiminen on yhä vaikeampaa. Tähän voidaan varautua kehittämällä kansalaisten muutosvalmiutta ja koulutusjärjestelmää. Työelämään siirtymässä oleva sukupolvi luo edellytykset talouden ja työmarkkinoiden uusiutumiseksi. TEM:in (2014) katsauksessa tuli esille, että nuoret suhtautuvat työhön hyvinkin perinteisesti; työltä odotetaan turvallisuutta ja vakautta, mutta toisaalta myös rohkeasti muutoksiin suuntautuvaa. Tärkeää nuorille on myös toteuttaa työn kautta omia kiinnostuksen ja innostuksen kohteita. Leena Pentikäisen toimittamassa raportissa tulee esille, että nuorten keskuudessa työn eettisyys ja merkityksellisyys on nousussa.

Yhteiskuntamme on suurien haasteiden edessä pyrkiessään vastaamaan työn merkitykseen ja työnsaantiin kansalaisilleen. TEM:n raportissa (2014) tulee esille, että työn väheneminen on kapeuttanut veropohjaa. Tämä on haastanut suurelta osin hyvinvointivaltiomme rahoittamista. Julkisen palvelun olisi nyt kyettävä vastaamaan työmarkkinoiden muutokseen yhä niukkenevin resurssein. Raportin kehittämissuhteiksi oli keitelukulttuurin vahvempi käyttöönottaminen, jossa uusia toimintatapoja tarpeen mukaan voitaisiin pilotoida ja ottaa käytäntöön nopeallakin aikataululla. Päätöksenteon tulisi olla entistä enemmän "alhaalta-ylös" toimintaa. Täs-

sä korostuu ihmisten oma vastuu suunnitella, kehittää ja toteuttaa tarvitsemiaan palveluita.

Työn muutoksessa ja murroksessa on noussut erittäin tärkeäksi tekijäksi työntekijän oma sopeutuvuus ja valmius ammatilliseen liikkuvuuteen. Tästä seurauksena on työntekijöiden elinikäinen tarve uuden oppimiseen, osaamisen päivittämiseen ja itsensä kehittämiseen. Tässä korostuu ja tulee korostumaan jatkossa entistäkin vahvemmin – oma vastuu itsestään. Kat-sauksessa Suomalaiseen työn tulevaisuuteen (TEM 30/2014) tuotiin esille myös yhteinen vastuu työttömistä nopeasti muuttuvassa työympäristössä. On pidettävä huolta työttömien osaamisen päivittämisestä tai mahdollisuudesta kouluttautua uuteen ammattiin. Tällä on erityinen merkitys rakenneyöttömyyden ehkäisyssä ja palkkatukityön kehitykselle välityö-markkinoilla.

Palkkatukityöntekijöiden työkyky on usein alentunut eri syistä ja erityisesti tutkimusten perusteella on noussut esille fyysisen- ja psyykkisten terveyden osa-alueella tarve kuntoutukseen palkkatukijakson aikana. Ennen palkkatukijakson alkua olisi erittäin tärkeää tehdä kokoisvaltainen terveydentilan kartoitus sekä alkukartoitus (kompassi-haastattelu). Olisi tärkeää käyttää jo asiakkaan käytettävissä olevia palveluverkostoja tukena työllistymisen edistämiseksi. Samalla etsitään uusia palveluverkostoja palkkatukijakso aikana sekä seurataan tavoitteiden edistymistä niin, että tuki olisi kokonaisvaltaisesti avoimille työmarkkinoille työllistymistä ohjaavaa. (Härkää, Harkko & Lehikoinen 2013,133–142)

4 ORGANISAATIOKUVAUS

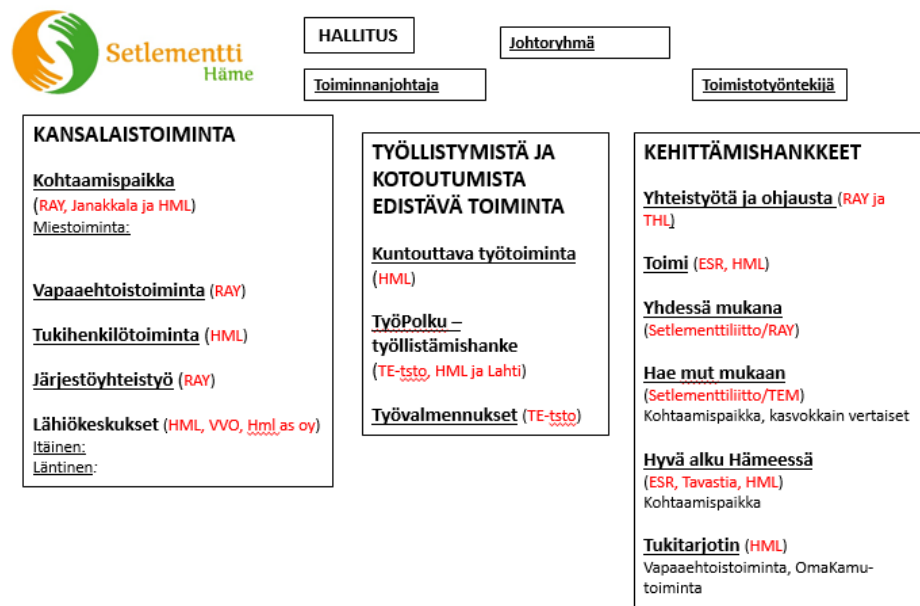
4.1 Hämeen Setlementti ry

Hämeen Setlementti ry. on 1997 perustettu Kanta-Hämeessä toimiva monialajärjestö, jonka tehtävänä on osallisuuden tukeminen, toimintamahdollisuuksien luominen, sekä yhteiskuntaan vaikuttaminen. Hämeen Setlementin tehtävän toteuttamisessa näkyy monikulttuurinen työote, vapaaehtoistoiminta ja kansalaistoiminnan kehittäminen. (Hämeen Setlementti ry:n toimintasuunnitelma 2016.1.) Työntekijöitä yhdistyksessä on tällä hetkellä 27.

Toimintaa ohjaavat arvot ovat yhteisöllisyys, kohtaaminen ja luottamuksellisen sekä avoimuuden edistäminen. Hämeen Setlementin toiminta-

suunnitelmassa (2016) työn keskeisenä ajatuksena on lisätä erilaisten ihmisten, yhteisöjen ja kulttuurien välistä vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, kehittää ihmisten arjen tarpeista lähteviä ja kansalaistoimintaan pohjautuvia uusia työmuotoja elämänkaaren eri vaiheisiin, yhdistää toiminnassa ammatillinen osaaminen ja vapaaehtoistoiminta sekä osallistujien oma kokemustieto ja vertaistuki.

Yhdistyksen toiminta jakaantuu kolmeen päätoimialaan. Ne pitävät sisällään toimialoja, jotka vastaavat toiminnan toteuttamisesta. Hämeenlinnan seudun Settlementti ry:n toimialat tekevät tiiviisti keskenään yhteistyötä ja toimialat ovat linkittyneet toisiinsa (kuva 4).

Kuva 4. Hämeen Settlementin organisaatiokaavio (Hämeen Settlementti ry, perehdytyskansio 2016).

Organisaation linjauksesta ja kokonaiskuvasta vastaa hallitus, joka koostuu puheenjohtajasta sekä kuudesta varsinaisesta ja kolmesta varajäsenestä. Hallituksesta on myös edustus yhdistyksen työryhmissä sekä hankkeiden ohjausryhmissä. Yhdistyksen toiminnanjohtaja toimii työyhteisön esimiehenä ja hänellä on talousvastuu hallituksen suuntaan. Yhdistyksen henkilöstö (kuva 4.) koostuu toiminnanjohtajan lisäksi eri toimialoihin palkatuista työntekijöistä. (Hämeen Settlementti ry, perehdytyskansio 2016).

4.2 Lähiökeskukset

Olen itse toiminut yli kymmenen vuotta itäisen lähiökeskuksen toiminnanohjaajana sekä lähiesimiehenä. Lähiötyö vastaa nopealla sykkeellä yhteiskunnan muuttuviin tilanteisiin. Lähiötyön tehtävänä on antaa tukea ihmisen elämään ja lisätä elämänlaatua tarjoamalla erilaisia virikkeitä, seuraa sekä toimintaa. Toiminta tukee erilaisuuden hyväksymistä ja tarjoaa vertaistukea. Tavoitteena on tarjota apua arkisiin asioihin, kuten esimerkiksi laskujen maksamiseen tai hakemusten täyttämiseen sekä toimia linkkinä eri viranomaisiin. (Lähiökeskus 2016.) Lähiökeskuksissa on mm. sosiaalityöntekijän säännöllinen päivystys ja pyrimme järjestämään asiakkaiden asioissa yhden ”luukun” tapaamisia. Kokoamme saman pöydän ääreen yhdessä asiakkaan kanssa eri viranomaistyöntekijöitä ja käymme asioita kokonaisvaltaisesti läpi, antaen tarvittaessa myös sovittujen asioiden seurannassa tukea.

Lähiökeskukset tarjoavat olohuoneen, jossa voidaan järjestää erilaisia toimintoja yhdessä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. Kävijöiden tarpeet ja kysynnän huomioiden järjestämme monipuolista toimintaa ja tapahtumia. Lähiökeskukset ovat kaikille avoimia kohtaamispaikkoja, jotka vuorovaikutuksen ja yhdessä tekemisen kautta vahvistavat yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Lähiökeskusten toiminta on suunnattu kaikille, vauvasta vaariin. Asiakaskäyntejä oli lähiökeskuksissa vuonna 2015 lähes 30 000 ja kaikille avoimia erilaisia ryhmätoimintoja oli lähes 140. (Lähiökeskus 2016.)

Lähiökeskukset tarjoavat työkokeilu-, työelämävalmennus- ja palkkatuki-työpaikkoja sekä kuntouttavan työtoiminnan järjestämispaikkoja. Lähiökeskuksissa on myös laaja-alaisesti opiskelijoita erilaisilla harjoittelujaksolla mm. sosionomi-, lähihoitaja-, merkonomi-, datanomi-, matkailuala- lasten- ja nuorten vapaa-ajan ohjaaja- sekä liikunnanohjaaja-opiskelijoita. Lähiökeskuksissa tehtävää työtoimintaa voidaan räätälöidä joustavasti tarpeiden mukaan.

Lähiökeskusten toiminta on alkanut ESR rahoitteisesta Lähiö 2000-hankkeesta (2000 - 2004). Katuma ja Nummi-Jukola olivat mukana Lähiö 2000 -hankkeessa vuosina 2000–2004. Hankkeen rahoilla peruskorjattiin mm. lähiökeskukset asukkaiden kokoontumispaikoiksi ostoskeskusten yhteyteen. (Katumaa kehitetään suunnittelukilpailulla.2006.) Hämeenlinnassa tehtävän lähiötyön periaatteena on, että lähiö on ikärakenteeltaan ja sosiaaliselta koostumukseltaan moniarvoinen asukkailleen yhteisöllistä tukea tarjoava asuin yhteisö. Lähiötyö kehittää lähiön hyvinvointia vaikuttaen elinympäristön muutoksiin, vahvistaen yhteisöjen toimivuutta sekä tukien lähiön asukkaiden elämää ja toimien myös linkkinä viranomaisten ja lähiön asukkaiden kohtaamisessa. Hämeenlinnassa tehtävän lähiötyön tavoitteena on lähiöissä asuvien syrjäytymisvaarassa olevien asukkaiden kiinnittäminen yhteiskuntaa, työelämään, yhteisiin normeihin ja arvoihin

sekä kulttuurin ja hyvien perinteiden siirtäminen sukupolvelta toiselle. Työn lähtökohtana on asukkaiden toiveista ja tarpeista lähtevä yhteisöllisyyden ja toiminnallisuuden tukeminen. Toiminnassa korostuu yhteisöllisen toiminnan kautta yksinäisyyden, turvattomuuden, toimeettomuuden ja syrjäytymisen ehkäisy sekä valtaväestön ja etnisten ryhmien yhteisten toimintojen avulla kulttuurien tuntemuksen lisääminen ja tämän kautta suvaitsevaisuuden lisääminen lähiöissä. Tavoitteisiin pääseminen edellyttää toimivaa yhteistyötä verkoston kanssa. Hankkeessa kehitetty lähiötöyden malli toimii pohjana Hämeenlinnassa toteutettavalle lähiötöyden. (Euroopan komissio. Euroopan sosiaalirahasto. Lähiö 2000. n.d.)

Hankkeen jälkeen Kotilähiö ry ja Hämeenlinnan kaupunki jatkoivat lähiötöyden Hämeenlinnassa Nummi-Jukolan ja Katuman alueilla lähiötöyden kautta, palkkaamalla niihin vakituiseen työsuhteeseen toiminnanohjaajat 2003. Hämeenlinnan kaupungin kanssa tehtiin vuoden 2013 alusta ostopalvelusopimus Itäisessä ja Läntisessä lähiötöyden tehtävän aluetyön ostamisesta Kotilähiö ry:ltä. Vuoden 2014 aikana arvioitiin lähiötöyden tapahtuvaa työtä ostopalvelusopimuksen pohjalta. (Kotilähiö ry:n toimintasuunnitelma 2014). Lähiötöyden siirtyivät 1.1.2016 osaksi Hämeen Setlementin kansalaistoimintaan sekä työllistymistä ja kuntoutumista edistävään toimintaan. Toiminnan toteutumisesta raportoidaan Hämeenlinnan kaupungille puolivuositain.

Olen työskennellyt Itäisellä lähiötöyden, lähiötöyden, toiminnanohjaajana jo hankkeen loppu aikana ja nähnyt useita organisaatiomuutoksia. Lähiötöyden vahvuuksia ovat nopea muuntautumiskyky vasta yhteiskunnan tarpeisiin joustavasti ja tehokkaasti. Uuden taustaorganisaation myötä myös yhdistyksen muiden toimialojen henkilöstö tulee jatkossa kehittämään ja toimimaan lähiötöyden yli eri toimialojen, alueiden asukkaiden, asiakkaiden ja harjoittelijoiden etua ajatellen.

4.3 Tilaaaja-tuottaja-toimintatapa, Ostopalvelusopimus

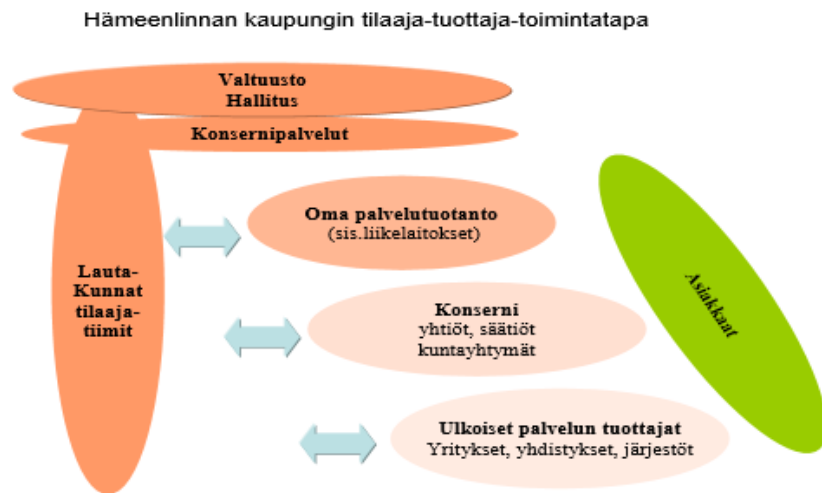
Hämeenlinnan kaupungissa toteutettiin suuri palvelurakenne- ja kuntarakennemuutos vuonna 2009. Syntyi kokonaan uusi kunta, kun Kalvola, Renko, Lammi, Hauho, Tuulos ja Hämeenlinna yhdistyivät yhdeksi Hämeenlinnan kaupungiksi. Vuonna 2007 tehdyssä sopimuksessa sovittiin uuden kunnan rakentamisen periaatteista, joita ovat mm. palvelujen asiakaslähtöisyyden, tuottavuuden ja resurssien korostaminen. Näiden periaatteiden pohjalta luotiin kaupungin palveluiden tuottamiseksi tilaaaja-tuottaja-malli, joka perustuu elämäntapaajatteluun sekä lähipalveluiden merkityksen korostamiseen yhteisöllisyyden luojana. Käytännössä uudistus loi kaupunkiin aivan uuden kaupungin uuden lautakuntarakenteen. (kuva 5.).(Hämeenlinnan kaupunki. Palvelu- ja hankintastrategia 2010, 3.)

Tällä hetkellä Hämeenlinnassa on asukkaita noin 68 000 (Tilastokeskus 2013).

Hämeenlinnan palvelu- ja hankintastrategian (2010) mukaisesti Hämeenlinnan kaupunki ostaa kolmannelta sektorilta hämeenlinnalaisille erilaisia palveluita, joissa myös palkkatukilaisia työskentelee. Tilaaja-tuottaja – toimintatavassa palveluiden tilaaja kantaa vastuun palveluiden järjestämisestä. Tilaajan ydintehtäviä ovat palvelutarpeen ja sen kehityksen arviointi sekä palveluiden hankinta. Työskentelen itse kolmannelta sektorilla, jolta Hämeenlinnan kaupunki ostaa lähiötyöpalvelut. Ostopalvelusopimuksen mukaisesti tuotamme palvelua kuntalaisille.

Hämeenlinnan tilaaja-tuottaja-toimintatavassa tehtävien ja palveluiden vastuut jakautuvat kolmeen kokonaisuuteen.

1. Rahoittamisvastuu (resurssien kohdentamisvastuu) on kaupunginvaltuustolla, kaupunginhallituksella ja konsernipalveluilla.
2. Järjestämisvastuu (vastuu toiminnan järjestämisestä ja lainmukaisuudesta) on lautakunnilla ja tilaajaorganisaatiolla, joiden tehtävänä on annettujen resurssien puitteissa järjestää kunnalliset toiminnot ja palvelut.
3. Toteuttamisvastuussa (vastuu palvelujen toteuttamisesta sopimusten mukaan) ovat kaikki palvelujen tuottajat kuten kaupungin oma palvelutuotanto, liikelaitokset, konserniyhtiöt, kuntayhtymät, säätiöt, järjestöt, yritykset ja muut mahdolliset toimijat, joilta tilaaja sopimuksin hankkii järjestämisvastuun mukaisia palveluja. Tuottajien toimintaa ohjataan sopimusohjauksella. (Hämeenlinnan kaupunki. Palvelu- ja hankintastrategia 2010, s 4.)

Kuva 5. Hämeenlinnan kaupungin tilaaja-tuottaja-toimintatapa rahoittamis-, järjestämis- ja toteuttamisvastuut kuvattuna (Hämeenlinnan kaupunki. Palvelu- ja hankintastrategia.2010, 4)

Toimintatavan käyttöönotto on muuttanut kaupungin johtamista, kun on siirrytty hierarkkisesta johtamistavasta sopimusperustaiseen johtamiseen. Tämä vaatii pitkäjänteistä kehittämistyötä ja osaamisen vahvistamista. Erityisen tärkeää on tilaajaosaamisen vahvistaminen, jotta tilaaja pystyy jatkossa määrittelemään mitä tilaa, miten tilaa ja keneltä tilaa. Päätehtävänä on palveluilla saatava vaikuttavuus ja hyvinvointi kuntalaisille. (Hämeenlinnan kaupunki. Palvelu- ja hankintastrategia 2010.)

4.4 Matalankynnyksen toimipaikka

Järjestöillä on ollut keskeinen rooli matalan kynnyksen palveluiden järjestämisessä Suomessa. Raha-automaattiyhdistys on pitkään ollut näiden järjestöjen suurin rahoittaja. Matalan kynnyksen palvelut kohdistuvat usein kaikista huono-osaisimpiin ryhmiin ja ihmisiin, joilla on erittäin suuri avuntarve, mutta ei kykyä hakeutua palveluihin. Matalan kynnyksen palvelut pyrkivät saamaan heidät palveluihin ja parhaassa tapauksessa he siirtyvät varsinaisiin julkisiin palveluihin. Ilman matalan kynnyksen palveluita asiakasryhmät jäisivät palvelujärjestelmän ulkopuolelle. (Leemann & Hämäläinen 2015, 3.)

Matalan kynnyksen palveluiden peruspiirteitä, periaatteita ja ominaisuuksia:

1. Spontaaninen, omaehtoinen asiointi ilman ajanvarausta, lähetettä, palveluseteliä tai muuta sellaista edellytystä on mahdollista.
 2. Aukioloajat on pidennetty ja sovitettu kohderyhmien tarpeisiin.
 3. Asiointikynnystä on madallettu sijainnilla.
 4. Matalan kynnyksen palvelut ovat usein maksuttomia.
 5. Mahdollisuus asioida anonymisti.
 6. Päähteettämyys, asuinpaikka, kansalaisuus tai muut asiat eivät ole esteitä.
 7. Matalan kynnyksen palveluissa pyritään vähentämään byrokratiaa tai siihen saa apua ja tukea (esim. lomakkeiden täytymiseen).
- (Leemann & Hämäläinen 2015, 4.)

Työttömille kokeiltiin 2000-luvun alusta alkaen kolmannella sektorilla matalan kynnyksen palveluita syrjäytymisen ehkäisyyn ja työllistymisvalmiuksien parantamiseen. Matalan kynnyksen kuntouttavan työtoiminnan avulla saadaan syrjäytymisvaarassa olevia työttömiä palveluihin, aktivoidaan heitä, ja lisätään asiakkaiden kokonaisvaltaista elämänhallintaa, sosiaalisia taitoja ja työllistymisvalmiuksia. Matalan kynnyksen palvelut tyypillisesti tarjoavat ilmaisia kohtaamispaikkoja ja harrastusmahdollisuuksia, yksilöllisiä neuvoja ja ohjausta nimettömästi ja ilman ajanvarausta. Kolmas sektori täydentää julkisia palveluita. (Leemann & Hämäläinen 2015,6.)

Leemann ja Hämäläinen (2015) esittävät kaikilla olevan oikeus matalan kynnyksen palveluihin ja sosiaali- ja terveysministeriönkin mukaan kaikilla apua tarvitsevilla on oikeus saada palveluja ja valtion on taattava palvelujen saatavuutta. Matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen, vahvistaminen, ja lisääminen mainitaan sekä Kataisen että Sipilän hallitusohjelmissa ja sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelmassa eli Kaste.

4.5 Välityömarkkinoilla käytettävät menetelmät.

Yhteistyö- ja palveluverkoston eli verkostoyhteistyön merkitys työllistymisessä on erittäin suuri palkkatukityöllistettyjen koko työllistymisprosessissa. Yhteistyössä asiakkaan ja yhteistyökumppaneiden kanssa laaditaan osaamiskartoitukset ja tuetaan voimaantumisen ja ratkaisukeskeisten työmenetelmien avulla tarvittaviin toimenpiteisiin, kuten omasta terveydestä huolehtiminen ja osaopinnollistaminen. Pidetään yhteisiä palavereita ja polutetaan eteenpäin. Välityömarkkinat ovat murrosvaiheessa valtion työllisyysasioissa. Useat TEM:n raportit ovat tuoneet esille palkkatukityöllistettyjen polutukseen liittyviä haasteita. Välityömarkkinoilla palkkatukityön tulisi olla työelämälähtöistä ja työelämätaitoja tukevaa sekä tavoitteellista toimintaa. Työhön perehdytyksestä alkaen tulisi ohjata tukitoimissa palkkatukilaisia työllistymään kohti avoimia työmarkkinoita tai opintoja. Palkkatukityöntekijän kanssa olisi tärkeää kartoittaa alusta alkaen yksilöllisen tuen tarve ja hyödyntää jo olemassa olevia sekä uusia palveluverkostoja, jotta voidaan saavuttaa asiakkaan työllistyminen avoimille työmarkkinoille.

Uudessa tilanteessa olisi hyvä yhdistää voimia ja kehittää työtä mm. palkkatukiasioissa. Välityömarkkinoilla yhteistyöverkosto koostuu hyvin laajasti erilaisista yhteistyötahoista sekä viranomaisista. Mukana on mm. kunta, eri kolmannen sektorin toimijoita, seurakuntia, oppilaitoksia sekä yrityksiä. Yhteistyön merkitys näkyy työnkehittämisessä – työllistämisen prosessi on laaja-alainen sekä moniulotteinen. Yhteistyökumppaneita tarvitaan myös työpaikkojen etsimisessä. Hyvin suunnitellussa kokonaisuudessa palkkatukityöntekijä voi matalan kynnyksen toimipaikassa rakentaa tulevaisuuttaan eteenpäin yhteistyökumppaneiden avustuksella esimerkiksi koulutukseen tai muuhun edelleen sijoittumiseen. Yhteistyöverkko toimii matalan kynnyksen toimipaikoissa monella eri tasolla, mutta työntekijöiden ammattitaidon ja työpisteiden eri menetelmien yhdistämisessä on vielä paljon haastetta. Liian usein yhteistyön esteeksi voi tulla yksittäisten työntekijöiden persoonat, koulutuksen puute tai ammattitaidottomuus. Tällä hetkellä välityömarkkinoilla toimivia menetelmiä ovat ratkaisukeskeinen työote, yhteisöllisyys ja voimavaratyöskentely – voimaantuminen

työllisyyden tukemisena. Kehitteillä on opinnollistaminen ja osaamistodistukset. Tässä ollaan hyvin eri vaiheissa menossa eri kolmannen sektorin yksiköissä. Syynä tähän ovat mm. yksiköiden henkilöstötilanne ja työntekijöiden omat kiinnostuksen kohteet.

4.5.1 Yhteisöllisyys ja yhteisökeskeinen työote

Välityömarkkinoilla yhteisöllisyys on voimavara, joka tukee ja vahvistaa henkilöitä omien tavoitteiden saavuttamisessa. Yhteisössä joutuu hiomaan sosiaalisia taitoja, sopeutuvaisuutta ja työelämän pelisääntöjä. Yhteisössä jokainen joutuu ottamaan ja kantamaan vastuuta yhteisen toiminnan hyväksi.

Yhteisö koostuu yksilöistä, joita usein yhdistää yhteinen tehtävä tai päämäärä. Yhteisössä yksilöt toimivat tavalla tai toisella yhdessä, mutta yhteisön olemassaolo ei kuitenkaan ole tae yhteisöllisyyden muodostumisesta. Yhteisöllisyys lisää yhteisön jäsenien sosiaalista pääomaa ja se vaatii syntyäkseen keskinäistä luottamusta, avointa kommunikaatiota, vuorovaikutusta ja osallistumista. Yhteisöllisyyden kehittymisessä yksilöiden tunteet ovat tärkeässä asemassa. Yksilön täytyy voida tuntea, että hän kuuluu yhteisöön, hänen tulee voida tuntea itsensä tarpeelliseksi, hyväksytyksi ja arvokkaaksi. (Yhteisöllisyys 2013.)

4.5.2 Ratkaisukeskeinen työote/toiminta-malli

Ratkaisukeskeisen toimintamallin mukaisesti palkkatukityöntekijän on tärkeää ymmärtää omat voimavaransa ja tiedostaa itsellään olevat kyvyt ja mahdollisuudet. Näitä voidaan etsiä mm. luonteenpiirteistä, harrastuksien kautta tai kartoittaa hänen omia taitojaan ja toimintatapojaan, mitkä ovat auttaneet häntä selviytymään aikaisemmin. Näitä asioita vahvistamalla palkkatukityöntekijän luottamus oman toimintansa mahdollisuuksiin kasvaa ja itsetunto vahvistuu. Lähtökohtana on, että jokainen ihminen on oman elämänsä asiantuntija. Tätä voidaankin pitää ratkaisukeskeisen asiakastyön punaisena lankana. (Salmela & Hiekkänen 2013, 17.)

Ratkaisukeskeinen lähestymistapa ei kiellä ongelmaa tai ongelmien olemassaoloa ja niiden sanoittamista myös ongelma-nimellä. Ratkaisukeskeisessä lähestymistavassa ei kuitenkaan takerruta ongelmalähtöiseen puheeseen, vaan tarjotaan uudenlainen tapa lähestyä elämän kipukohtia ja haasteita (Salmela & Hiekkänen 2013, 16). Palkkatukityössä onkin tärke-

ää tulevaisuuteen suuntautuminen, ohjaten ja tukien voimaantumisen ja yhteistyöverkoston avulla.

4.5.3 Voimaantuminen työllisyyden tukena

Yksilöpsykologisen lähestymistavan ja palkkatukityön tavoitteena on voimaannuttaa yksilöllisiä taitoja, kykyjä, vahvuuksia ja vaikuttamismahdollisuuksia. Eksistentiaaliseen humanistiseen psykologiaan (ja palkkatukityöhön) kuuluvia tavoitteita on auttaa ihmistä näkemään itsensä arvokkaana subjektina, joka voi toteuttaa itseään. (Pihl 2012, 30.)

Mahlakaarto (2010) kiteyttää toimintaympäristön olosuhteiden merkityksen sanoen, että yksilö ja sosiaalinen ympäristö ovat vastavuoroisesti kieltoutuneita toisiinsa. Mahlakaarto toteaa, että yksilö voimaantuu ympäristössä, jossa korostuvat osallisuuden, arvostuksen ja hyväksynnän kokemukset. Nämä periaatteet toteutuvat matalan kynnyksen toimipaikoissa. Mahlakaarton mukaan yksilön voimaantumiseen yhteisössä liittyy mahdollisuus aktiiviseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen. (Mahlakaarto 2010, 30.) Voimaantumista tuetaan hyvin monella eri tavalla matalan kynnyksen toimipaikoissa. Palkkatukityöntekijöillä on mahdollisuus osallistua hyvin kattavasti erilaisiin toimintaryhmiin, joissa tuetaan omaa voimaantumista. Tavoitteena on, että palkkatukityöntekijä tunnistaisi omaa osaamistaan ja huomaisi missä tarvitsee lisää koulutusta/oppia muun muassa osaamiskartoitus, työnkuva-kompassi, erilaiset työpajat.

4.5.4 Opinnollistaminen ja osa-opinnollistaminen

Hämeenlinnassa monelle matalan kynnyksen toimipaikalle, jolta Hämeenlinnan kaupunki ostaa palveluita (mm. lähiötyö), on asetettu tavoitteeksi opinnollistaa toimintaansa. Aikaisemmin on totuttu, että ammatillisen perustutkinnon suorittaminen tapahtuu oppilaitoksissa. Palkkatukilaisen osaamista kertyy myös työelämässä, harrastuksissa ja muissa aktiviteeteissa. Opinnollistaminen antaa hyvän mahdollisuuden tehdä osaaminen näkyväksi ja ammatilliseen tutkintoon tarvittava osaamistaso voidaan saavuttaa vaihtoehtoisilla tavoilla. Tämä antaa hyvän pohjan avoimille työmarkkinoille meneville alanvaihtajille. Työnhakija pystyy näin tuomaan esille omaa osaamistaan todistuksella esim. kahvilatyöstä, asiakaspalvelusta jne. Yhtenä tavoitteena opinnollistamisessa on, että oppilaitosten tekemä työ ja ruohonjuuritasolla tehtävä työ ja kokemus kohtaisivat paremmin ja oppilaitosten ja pajojen yhteistyö lisääntyisi. Opetussuunnitelmien tutkintojen perusteiden kieli pilkotaan käytännön työtehtäviksi.

Näin opinnollistaminen mahdollistaa siirtymisen työpajoilta oppilaitokseen tai oppilaitoksesta pajalle. Oppilaitoksissa läpäisy tehostuu kun aiemmin tehty osaaminen on tunnistettu ja opinnot etenevät sujuvasti. (Opinnollistaminen n.d.) Työpisteissä arvioinnin tekee koulutettu ohjaaja (työpaikalla sovittu henkilö) osaamistodistuksen myöntämisestä. Ohjaaja arvioi miten työntekijä on saavuttanut perusteissa vaaditun osaamistason (tydyttävä 1). Ohjaa toimiikin yksilövalmennuksen keinoin eli tavoitteena on tukea ja auttaa esim. palkkatukilaista aktiivisesti asettamaan omia tavoitteita, jotka tukevat avoimille työmarkkinoille pääsyä.

Opinnollistamisella tarkoitetaan ammatillisen opetuksen perustutkintojen opetussuunnitelmien perusteiden muuttamista käytännön työtehtäviksi. Tämä tarkoittaa sitä, että oppimis- tai työympäristöjen työtehtävät avataan, jonka jälkeen tutkitaan mihin tutkintoon tai tutkinnon osaan nämä työtehtävät kuuluvat. Tämä tehdään yhteistyössä alan ammatillisen opettajan ja työympäristön ohjaushenkilöstön kanssa. Työympäristöksi voidaan laskea esim. yritysten työpaikat, nuorten työpajat ja kuntouttavan työtoiminnan työpajat. (Opinnollistaminen n.d.) Monissa välityömarkkinoiden toimipisteissä on opinnollistettu eri toimintoja ja saatu niistä hyviä käytännön kokemuksia. Tämä prosessi jatkuu Hämeenlinnassa ja etenee yksiköiden omina prosesseina tai mm. Renesanssi -hankkeen kautta.

4.5.5 Valtakunnallinen osaamistodistusmalli

Keskuspuiston ammattiopisto jakaa tietoa yrityksille ja yhteisöille laajasti opinnollistamisesta. Keskuspuiston nettisivuilta löytyy valtakunnallinen osaamistodistuksen malli, joka julkaistiin 17.9.2014. Yhtenäisellä ilmeellä haetaan osaamistodistuksen luotettavuutta ja tunnettavuutta, jotta sen käyttö yleistyisi ja sen arvo olisi tunnistettavissa. Valtakunnallinen osaamistodistusmalli tekee näkyväksi ja tunnustetuksi työpajavalmennuksessa saavutettua osaamista. Osaamistodistus sisältää yksilöitynä sen osaamisen, jonka henkilö on työpajajakson aikana hankkinut ja osoittanut. Osaaminen voi olla sekä yleisiä työelämätaitoja että ammatillista erikoisosaamista. Keskeisenä tavoitteena osaamistodistusmallissa on, että työpajoilla tai muilla välityömarkkinoilla hankittu ja tunnistettu osaaminen esitetään vakiomuotoisena dokumenttina. Osaamistodistuksen käyttöönotossa on tärkeää oppilaitosten ja erilaisten oppimisympäristöjen välinen yhteistyö, sillä opintosuoritukset hyväksyvät edelleenkin vain oppilaitokset. Osaaminen tunnustetaan työpaikalla ja osaaminen tunnustetaan oppilaitoksessa. (Opinnollistaminen n.d.)

Matalan kynnyksen toimipaikoista saatu osaaminen ja osaamistodistus voi olla joillekin reitti työelämään tai opintoihin. Joillekin se taas on osa työssä tai opinnoissa kehittymistä. Saadulla osaamistodistuksella on suuri

merkitys ammatillisen itsetuntemuksen kehittymiselle, ja se antaa rohkeutta tarttua vaativampiinkin ammatillisiin haasteisiin. (Opinnollistaminen n.d.).

Tulevaisuudessa täytyy panostaa opinnollistamistoiminnan mahdollistamiseen. Tähän vaikuttavat niin osaamistodistusten tunnettuus, osaamisen arvioinnin laatu, osaamistodistusten ajantasaisuus ja verkostoyhteistyö opinnollistamista toteuttavien organisaatioiden kesken. Opinnollistaminen on mahdollisuus monimuotoiselle oppimiselle, josta hyötyvät niin oppijat, opetushenkilöstö, työpisteiden ohjaushenkilöstö kuin yritysmaailma. Osaamistodistuksen avulla todennetulla osaamisella mahdollistuu monelle meistä uudenlainen tulevaisuus (Opinnollistaminen n.d..)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

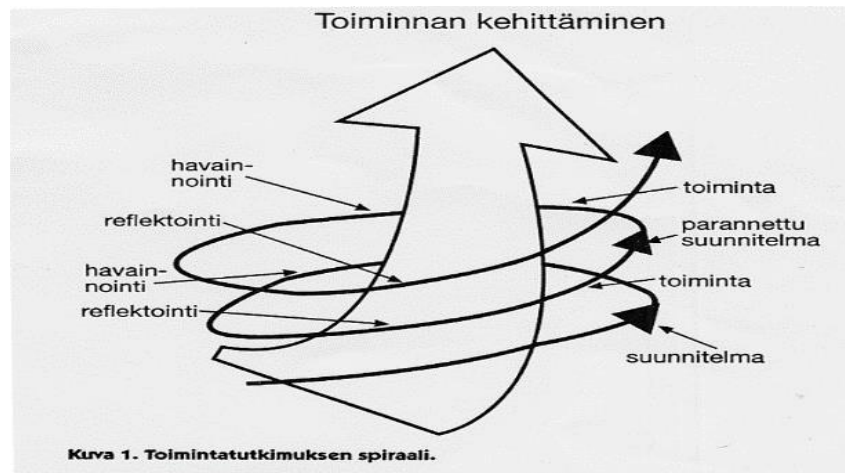
Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen työ, joka noudattelee toimintatutkimuksen rakennetta. Tavoitteena on tuoda esille palkkatukilaisten työllistymistä edistävien tukitoimien tarvetta ja mitä pitäisi kehittää, jotta avoimille työmarkkinoille pääsisi yhä useampi kolmannelta sektorilta.

Toimintatutkimuksen rakenne sopii työhöni, koska keräsin aineistoa ajallisesti rajattuna (huhtikuu 2016) ja vien saatua tietoa prosessinomaisesti eteenpäin (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2007, 16–17). Työssäni on kaksi selkeää sykliä. Ensimmäinen syklissä keräsin materiaalia työtehtäväkompassilla, jonka tavoitteena on tuoda esille mitä tukea palkkatukityöntekijät tarvitsevat. Toisessa syklissä järjestin keskusteluhetken palkkatukityön toiminnan toteuttajille ja työn kehittäjille. Keskusteluhetkessä käytiin läpi tuloksia ja mitä pitäisi kehittää, jotta päästään tuen tarpeeseen. Keskusteluhetken taustalla oli Tarja Filatovin laatima TEM:n raportti 2013 sekä työministeri Lidströmin esittelemä uusi hallituksen työllisyyspaketti (2016).

Toimin omassa työssäni palkkatukityöntekijöiden lähiesimiehenä, välityömarkkinoilla, Hämeen Setlementti ry:llä. Roolini materiaalinkeruussa oli osallistua toimintaan tehden tutkimuskohteessa, matalan kynnyksen toimipaikassa, muutokseen tähtäävää väliintuloa, interventiota. Opinnäytetyöni kehittää myös omaa työtäni, jossa toimin aktiivisena vaikuttajana ja toimijana. Työssäni on pyrkimys muuttaa ja parantaa käytännön asioita: tuoda esille palkkatukilaisten tuomia tuen tarpeita välityömarkkinoilla ja kehittää sen pohjalta yhteistyöverkossa toimintoja ja viedä tietoa eteenpäin.

Toimintatutkimuksessa pyritään valamaan uskoa ihmisten omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin, voimaannuttamalla tai valtauttamalla (empower) heitä. (Heikkinen ym. 2007, 19–20.) Roolini tässä prosessissa on moninainen: tutkin, välitän saatua tietoa eteenpäin ja käytän saamiani tietoja työni hyväksi. Toimintatutkimus onkin prosessi, joka tähtää asioiden muuttamiseen ja kehittämiseen entistäkin paremmaksi. Toimintatutkimuksessa määritellään selkeästi, tarkasti ja käytännönläheisesti lähestymistavat (työtehtävä-kompassi). (Toimintatutkimus 2016.) Tämä tutkimusmalli etenee prosessinomaisesti ja sopii välityömarkkinoiden toimintamalliin sekä käytettäviin menetelmiin. Palkkatuen yhtenä perusajatuksena on, että tuetaan työntekijöitä eteenpäin, kohti avoimia työmarkkinoita. Tämä on prosessi, joka ei pääty koskaan.

Toimintatutkimuksessa tehdään yhteistyötä toiminnan kehittämisessä sekä teoria ja käytäntö toimivat toistensa eri puolina. Tutkimuksellisen opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää palveluita ja toimintaa. Työni etenee kahtena eri syklinä (kuva 6.) ja analysoin syklien välivaiheessa tuloksiani (keskusteluhetki sekä yhteistyökumppaneiden haastattelut). Tulosten pohjalta kehitän yhteistyössä palkkatukityön toteuttajien, viranomaisten, kaupungin sekä TE-hallinnon kanssa vaihtoehtoja ongelman ratkaisemiseksi ja tavoitteen saavuttamiseksi.

Kuva 6. Toimintatutkimuksen sykli etenee spiraalin tavoin. (Heikkinen 2001,177.)

Materiaalia olen kerännyt lukemalla, seuraamalla mediaa, keskustellen yhteistyötahojen kanssa sekä käymällä erilaisilla aiheeseen liittyvillä luennoilla. Hämeenlinnan kaupungin työllisyyden ja osallisuuden yksikön ehdotuksena oli, että keräisin työtehtävä-kompassi haastatteluja. Tämä on ensimmäinen kerta, kun työtehtävä-kompassi haastattelulla kerätään vastaavaa tietoa ja kaupungin toivomuksesta testataan, miten tämä uusi menetelmä soveltuu laajemman tiedon keruuseen. Työtehtävä-kompassilla

palkkatukityöntekijöiltä kartoitetaan menetelmällisesti vahvuudet ja kehittämiskohteet.

Kaupungin toiveena on myös tuoda esille niitä välityömarkkinoiden välineitä ja menetelmiä, jotka tukevat ja vahvistavat työelämään pääsyä. Näitä välineitä ovat tällä hetkellä laaja-alainen yhteistyöverkosto, yhteisöllisyys, ratkaisukeskeinen työote, voimaantuminen, voimavaratyöskentely sekä opinnollistaminen. Tärkeää on selvittää myös tulevaisuusorientaatio, miten toimintaa kannattaisi edelleen kehittää, jotta vastataan tuen tarpeeseen. Kolmas sektori on jatkuvan kehitysprosessin alla ja haluaa pysyä mukana ajan hengessä.

5.1 Tutkimuksellisen toimintatutkimuksen vaiheet

Ensimmäisessä syklissä kokosin materiaalia palkkatukityöntekijöiltä työtehtävä-kompassilla. Työnkuva-kompassin tehtäväkorteista (kuvat 7 ja 8) nousevat seuraavat teemat esille: työelämän valmiudet, työelämän sosiaaliset taidot, ammattitaitojen hallinta ja työn laatu, suunnittelu- ja kehittämistaidot, tavoitteiden toteutus ja läsnäolot. Haastattelin jokaisen yksitellen ja tein tarvittavia lisäkysymyksiä. Lisäkysymykset liittyivät palkkatukijaksolla tarvittavaan tukeen sekä muutokseen ja syyt siihen. Jokaisen osion jälkeen katsottiin yhdessä keskiarvo, joka laitettiin kompassille (kuva 8.). Ensimmäisen syklin jälkeen kokosin tulokset excel-muotoon ja analysoin tulokset. Tämän jälkeen jatkoin prosessia eteenpäin seuraavaan sykliin.

Työtehtävä-KOMPASSI		
<p>Työelämän valmiudet Minulla on hyvät valmiudet ja olen motivoitunut työhön</p> <p>Noudatan työaikoja 1 2 3 4 5</p> <p>Noudatan sääntöjä 1 2 3 4 5</p> <p>Työ on minulle merkityksellistä 1 2 3 4 5</p> <p>Olen motivoitunut 1 2 3 4 5</p> <p>Omaksun helposti uusia asioita 1 2 3 4 5</p> <p>Olen ahkera 1 2 3 4 5</p>	<p>Työelämän sosiaaliset taidot Löydän paikkani työyhteisössä, noudatan sosiaalisia sääntöjä, osaan antaa ja vastaanottaa palautetta</p> <p>Sopeudun helposti työyhteisöön 1 2 3 4 5</p> <p>Olen yhteistyökykyinen 1 2 3 4 5</p> <p>Minulla on hyvät asiakaspalvelutaidot 1 2 3 4 5</p> <p>Osaan antaa palautetta toisille 1 2 3 4 5</p> <p>Osaan vastaanottaa palautteen toisilta 1 2 3 4 5</p>	<p>Ammattitaitojen hallinta ja työn laatu Hallitsen tekniset ja taloudelliset taidot ja sovellun hyvin työtehtäviini</p> <p>Tunnen alan käsitteet ja osaan käyttää niitä 1 2 3 4 5</p> <p>Tunnen työssä käytettävät menetelmät 1 2 3 4 5</p> <p>Osaan käyttää työssä tarvittavia välineitä 1 2 3 4 5</p> <p>Työni jälki on hyvää 1 2 3 4 5</p> <p>Sovellun hyvin työtehtävään / työtehtäviini 1 2 3 4 5</p> <p>Jaksan hyvin työssäni 1 2 3 4 5</p>
<p>Suunnittelu- ja kehittämistaidot Olen oma-aloitteinen ja hallitsen työni hyvin</p> <p>Otan vastuun omasta työstä ja sen vaikutuksista 1 2 3 4 5</p> <p>Olen oma-aloitteinen 1 2 3 4 5</p> <p>Työni sujuu hyvin 1 2 3 4 5</p>	<p>Tavoitteiden toteutuminen Asetetut tavoitteet toteutuivat hyvin</p> <p>Asetetut tavoitteet olivat motivoivia 1 2 3 4 5</p> <p>Asetetut tavoitteet toteutuivat 1 2 3 4 5</p> <p>Asetetut tavoitteet olivat minulle sopivat 1 2 3 4 5</p>	<p>Läsnäolot Minulla on vähän poissaoloja työstä ja / tai poissaolooni on hyvä ja perusteltu syy</p> <p>Käyn töissä säännöllisesti 1 2 3 4 5</p> <p>Minulla on vähän poissaoloja 1 2 3 4 5</p> <p>Jos olen poissa, minulla siihen hyvä ja perusteltu syy 1 2 3 4 5</p> <p>Koen, että voin aina kertoa todellisen syyn poissaolooni 1 2 3 4 5</p>

Kuva 7. Työtehtävä-kompassin selitekortti

(Hämeenlinnan kaupunki, Työn Paikka 2016).

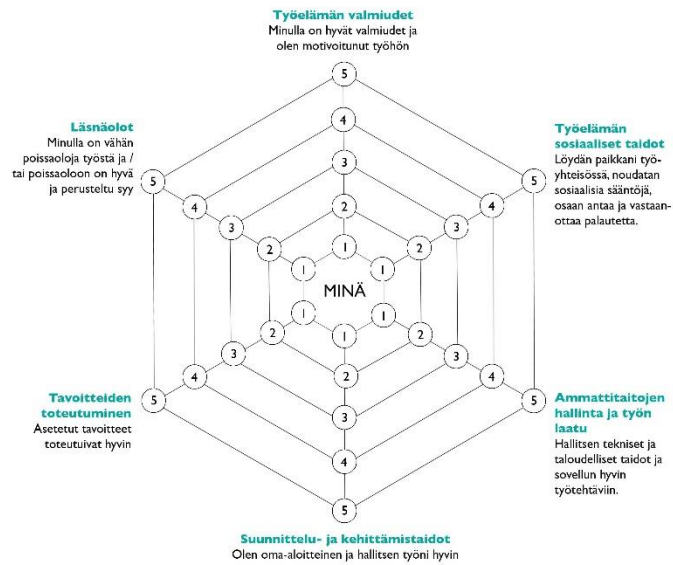
NIMI:
PAIKKA:
PÄIVÄMÄÄRÄ:
KOMPASSIN
NUMERO:

Huomioitavaa:

HÄMEENLINNAN
KAUPUNKI

Työn Paikka

Työtehtävä-KOMPASSI

Kuva 8. Työtehtävä-kompassin asiakaskortti

(Hämeenlinnan kaupunki, Työn Paikka 2016).

Toisessa syklissä analyysin jälkeen kokosin toteuttajista oman ryhmän, jossa jatkettiin prosessia. Paikalle kutsuin Hämeenlinnan kaupungilta työntekijöitä, TE-toimistosta työntekijöitä, palkkatukityöpaikkojen lähiesimiehiä ja Renesanssi-hankkeen työntekijöitä. Tässä vaiheessa käytiin läpi – mitä pitäisi kehittää, jotta ensimmäisen vaiheen tuloksiin saataisiin vastauksia. Tässä keskustelun keskiössä olivat palkkatukilaisilta kompassihaastattelulla saadut tulokset, TEM:n raportti sekä hallituksen uusi työllisyyspaketti ehdotus välityömarkkinoille (2016).

Tavoitteena oli käydä keskustelua, jossa palkkatukilaisen tuen tarve on keskiössä. Pohdimme toiminnan toteuttajien kanssa yhdessä kehittämisideoita, jotka tukisivat välityömarkkinoilla nykyistä paremmin palkkatukilaisia avoimille työmarkkinoille sekä lisäisivät ja vahvistaisivat myös henkilöiden omaa vastuuta työllisyysasioiden hoitamisessa.

5.2 Kompassi-menetelmä

Työn Paikka- hankkeessa (2013–2015) toteutetussa palveluohjauksessa ilmenivät pitkäaikaistyöttömyyden moninaiset haasteet sekä asiakkaiden

elämäntilanteiden selvityksessä, että ohjaustyössä. Kompassin idea on räättälöity kuntoutukseen ja elämäntilanteen kartoitukseen TEM:in tilaamasta ja julkaisemasta Työelämätyöstä (Manninen 2015.) Työn Paikan ja hankkeen yhteistyötahojen kanssa on kehitetty Kompassi-menetelmä, joka murtaa vanhoja työtapoja. Tutkassa asiakas arvioi omaa tilannettaan enimmäkseen työelämään liittyen. Kompassi kartoittaa työkyvyn lisäksi hieman laajemmin elämän eri osa-alueita, kuten arjenhallintaa, taloutta, psyykkistä hyvinvointia, toimintakykyä, osallisuutta, terveyttä ja sosiaalista tilannetta. Työ ja toimintakyky kulkevat käsi kädessä, kun kartoitetaan ihmisen tilannetta työmarkkinoita ja elämänhallintaa. Työn Paikka – hankkeessa todettiin, että tehokkain tapa edesauttaa työllistymistä on tarttua ihmisen motivaatioon ja antaa asiakkaalle mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihinsa. Kompassin perusajatus pohjautuu asiakkaan aktivoimiseksi. (Manninen 2015.)

Kompassin taustalla on THL:n määrittäminen ihmisen työ- ja toimintakyvystä, muihin samankaltaisiin menetelmiin tutustuminen, Ilmarisen työkykytalo ja käytännön työssä hyväksi havaitut kysymykset. Menetelmä kehitettiin puheeksi oton ja ohjauksen välineeksi ja sitä on kehitetty ja testattu Hämeenlinna seudun järjestöissä, hankkeissa, kunnan aikuissosiaalityössä, nuorisotyössä, maahanmuuttotyössä ja kuntoutuksessa. Kompassista on olemassa ohjelmisto ja sitä edelleen kehitetään kaupunkiverkostossa yrittäjien ja kaupunkien yhteistyössä. (Manninen 2015.)

Asiakas jää liian usein liian passiiviseen asemaan, niin tilannearvioissa kuin myöhempien suunnitelmien toteuttamisessa. Kompassi tarjoaakin asiakkaalle helposti lähestyttävän ja visuaalisesti havainnollisen tavan ilmaista, miten hän näkee elämäntilanteensa juuri sillä hetkellä. Kompassi on kaikissa kokeiluvaiheissa saanut erittäin hyvän vastaanoton asiakkailta. (Manninen 2015.)

Kuntoutumisen, aktivoitumisen ja työllistymisen prosessit ovat usein pitkiä, mutta näistä välivaiheista ja niiden tuloksista ei saada johtamiseen riittävästi tietoa, eli tämä tarpeellinen ja arvokas työ voi jäädä vaille sille kuuluvaa huomiota, näkyvyyttä ja tukea. Eri kompassilla saadun tiedon kautta eri asiakastyön vaiheista syntyy myös tietokanta, josta on mahdollista saada esiin millaisia kysymyksiä asiakasprosessissa on ratkottu ja miten asiakkaan toimintakyky eri vaiheissa on edennyt. Eri johtamistehävissä olevat esimiehet ovat useissa eri yhteyksissä ilmaisseet tarpeen tällaisen seurannan ja läpinäkyvyyden lisäämisestä. (Manninen 2015.).

Maahanmuuttotyötä varten on kehitetty yhteistyössä Hämeen Setlementti ry:n kanssa menetelmäkortit, joita asiakas voi käyttää apuna vastaamisessa. Kompassikyselyn aikana työntekijä toimii asiakkaan peilinä ja auttaa selkeyttämään asiakkaan tilannetta. Etenemisen näkee parhaiten, kun tehdään alku-, väli- ja loppuarvio. Hämeenlinnan kaupunki on tehnyt sopimuksen Graphing Life yrityksen kanssa tilanne- ja perhekompassin kehittämisestä. Yrityksen on tarkoitus kehittää menetelmiä ja sovelluksia.

Kompassille luodaan oma teknologinen alusta (tietokone- ja mobiilialusta). Tämä mahdollistaa kompassin laajemman ja monipuolisemman käytön niin, että asiakas ja työntekijä hyötyvät siitä.

Kompassi on todettu käytännön työssä toimivaksi, se auttaa työntekijöitä ja asiakkaita keskusteluissa ja useat kompassia käyttävät raportoivat, että se todella edistää vuorovaikutusta. Asiakkaat ovat kokeneet että menetelmä auttaa jäsentämään ja hahmottamaan omaa tilannettaan ihan uudella tavalla. Vaikka kysymykset sinänsä olisi kysytty ennenkin, kompassin muoto ja jaottelu antaa keskusteluun uuden ulottuvuuden. Ja tässä vaiheessa tällaisetkin tulokset ovat riittäneet johtotasolle merkiksi siitä, että kannattaa jatkaa. Kompassin palvelukytkennän toivotaan auttavan mm. tilaaja-tuottajamallissa, verkostoitumisessa ja siinä millaisia palveluita tarvitaan, miten palveluohjausta voidaan tehostaa, jne. (Arnkil sähköpostiviesti 16.5.2016.)

5.3 Työtehtävä-kompassi

Työtehtävä-kompassin alkuperäinen versio on kehitetty yhteistyössä Työn Paikka-hankkeen ja Hämeenlinnan Seudun työvalmennussäätiö Luotsin kanssa 2015. Työtehtävä-kompassi on muunnos ja kokeilu Tilannekompassista ja kuuluu osaksi kompassiperhettä eli osallisuuskompassikokonaisuutta (tilanne-, toiminta-, työtehtävä- ja perhekompassi). Sen kehittämistä jatketaan yhdessä välityömarkkinatoimijoista kootun ryhmän kanssa. Työtehtävä-kompassi on menetelmä- ja ohjelmistokokonaisuus, jota on tarkoitus käyttää pajatoiminnassa sekä ohjauksen tukemiseen. Tällä hetkellä sitä käytetään Hämeenlinnassa MYP:ssä ja aikuissosiaalityön kuntouttavan työtoiminnan arviointivälineenä. (Sillanpää sähköpostiviesti 19.5.2016.) Kompassilla pyritään luonnehtia esiin asiakkaan tilannetta visuaalisesti. Kyseisestä kompassista hyötyy sekä asiakas että työnantaja/ohjaaja kummankin saadessa uudenlaista syvyyttä työtehtävän hoitoon ja työkykyisyyteen. Kompassin tulokset perustuvat aina asiakkaan omaan arvioon omasta tilanteestaan. (Arnkil sähköpostiviesti 20.2.2016.) Työtehtävä-kompassi on tällä hetkellä kehitystyön alla Hämeenlinnan kaupungilla.

Työn Paikka-hankkeessa menetelmä kehitettiin puheeksi oton ja ohjauksen välineeksi ja sitä on kehitetty ja testattu Hämeenlinna seudun järjestöissä, hankkeissa, kunnan aikuissosiaalityössä, nuorisostyössä, maahanmuuttotyössä ja kuntoutuksessa. Kompassi tarjoaa helposti lähestyttävän ja visuaalisesti havainnollistavan tavan asiakkaalle ilmaista, miten hän näkee elämäntilanteensa juuri sillä hetkellä. Kompassi-menetelmä on saanut kaikissa kokeiluvaiheissa erittäin hyvän vastaanoton sekä asiakkailta

että työnantajilta. Kompassilla saaduista tuloksista ollaan kiinnostuneita myös kunnan ja välityömarkkinoiden johtotasolla – johtamisen näkökulma huomioiden. Eri kompassilla saadun tiedon kautta eri asiakastyön vaiheista syntyy myös tietokanta (rakenteilla), josta olisi mahdollista saada esiin millaisia kysymyksiä asiakasprosessissa on ratkottu ja miten asiakkaan toimintakyky erivaiheissa on edennyt (kuva 3-4.). Eri tehtävissä olevat johtajat ovat useissa eri yhteyksissä ilmaisseet tarpeen tällaisen seurannan ja läpinäkyvyyden lisäämisestä. (Arnkil sähköpostiviesti 20.2.2015.)

Työtehtäväkompassin jatkokehityksen osalta prosessi kehittyy vielä syksyn 2016 aikana ja vuoden 2017 aikana. Kompassin käytöstä on tulossa koulutusta työntekijöille. Tarkoituksena on, että sovitaan jatkossa tarkemmin työtehtävä-kompassin työskentelystä ja sen rooleista, kuka tekee ja missä. Työtehtäväkompassi on jo piirretty osaksi Hämeenlinnan kaupungin prosesseja ja sovittu arviointeja. Tämä menetelmä on kehittyvä menetelmä ja prosessi sen ympärillä jatkuu. (Sillanpää sähköpostiviesti 19.5.2016.)

6 AINEISTON KÄSITTELY JA ANALYYSI - ENSIMMÄINEN SYKLI

Ensimmäisessä syklissä tein työtehtäväkompassia 18 kappaletta kolmannella sektorilla palkkatuella olleille ja palkkatuella nyt olevilta. Tein haastattelut työtehtäväkompassin valmistusta kysymyspohjaa käyttäen ja jokaisen kysymyssarjan jälkeen vastauksien keskiarvo laitettiin kompassipohjaan. Näin haastateltavat näkivät myös itse muodostuvan kokonaiskuvan omasta tilanteestaan. Jokaisen osion jälkeen tein tarkentavia kysymyksiä, joilla sain vastauksia siihen, miten palkkatukijakson aikana tilanteet olivat muuttuneet ja mikä oli muutoksen vaikuttanut.

Palkkatukilaiset kokivat välityömarkkinoilla itselleen voimauttavana ja vahvistavana menetelmänä työyhteisöjen tuen ja työelämän pelisääntöjen ”uudelleen oppimisen” kuten työajat, tauot ja sairaspöissaolot. Haastateltavat toivat esille myös CV:n ja työpaikkahakemusten teon tärkeyden ja tarvittavaan lisäkolutukseen hakeutumisen tukemisen. Pitkän työttömyyden aikana oma luottamus itseensä ja omiin unelmiin oli monilla karissut ja he tarvitsivat selkeitä raameja paluuseen takaisin avoimille työmarkkinoille tai eläkeselvittelyn aloittamiselle.

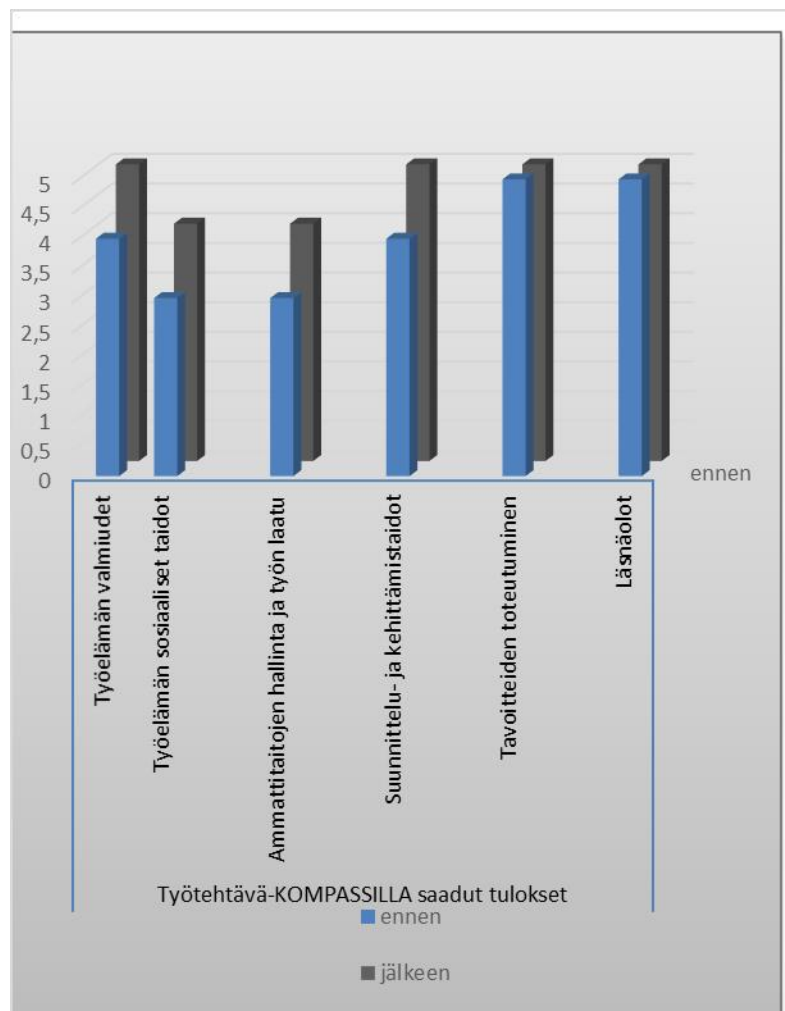
Haastateltavat kokivat vahvistavina, voimauttavina ja eteenpäin vievinä menetelminä välityömarkkinoilla ratkaisukeskeisen ja voimavara menetelmät, jossa palkkatukityöntekijän omia tavoitteita kartoitettiin ja tuettiin matkaa kohtia omia tavoitteita. Tässä välityömarkkinoiden työntekijän tuki ja ohjaus korostuivat. Kartoituksella saadaan näkyviin tuen tarpeet,

joihin tarvitaan tukea kohti avoimia työmarkkinoita, eläkettä tai opiskelua (Kuva 9.).

Kolmannella sektorilla työskentelyssä fyysisen ja psyykkisen toiminnan tukeminen oli johtanut myös selkeisiin parannuksiin palkkatukijakson aikana. Tässä apuna olivat olleet mm. terveysinfot, keskusteluhetket, työtömien terveystarkastukset (jatkopolutukset) ja liikunnan ja terveellisen ruokavalion tukeminen kuten liikuntaryhmät ja ruokakurssit. Tätä kysymystä ei ollut työtehtävä-kompassissa, mutta ne nousivat esille keskustelussa työelämän valmiuksien sekä läsnäolojen kohdalla. Jos palkkatukityöntekijä on fyysisesti tai psyykkisesti huonossa kunnossa, ei hän jaksa hoitaa töitään tai käydä säännöllisesti töissä. Tämä kysymys olisikin hyvä lisätä työtehtävä-kompassiin, sillä terveyden ja hyvinvoinnin tukeminen on erittäin tärkeää tukityöllistämisessä. Omasta terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtiminen on edellytys avoimille työmarkkinoille tai koulutukseen pääsulle.

Ensimmäisen syklin tuloksissa korostui, työntekijän tuki ja ohjaus, työ-/työhönvalmennus. Työhallinto maksaa suurimman osan palkkatukityöllistetyn palkkauskustannuksista ja myös odottaa, että työntekijälle tarjotaan normaalityömarkkinoita enemmän työnohjausta ja tukea työmarkkina-avalmiuksien kehittämisessä sekä tukea jatkotyöllistymiseen liittyvissä asioissa. (TEM 7/2012,2.) Valitettavasti tässä on hyvin suurta vaihtelevuutta välityömarkkinoilla.

Haastateltavat eivät olleet kokeneet suuria muutoksia palkkatuen aikana työtehtävä-kompassilla kysyttäessä läsnäoloista tai tavoitteiden toteutumisesta. Syynä tähän oli, että palkkatukilaiset kokivat olleensa motivoituneita työskentelemään palkkatuella ja poissaoloihin oli ollut aina hyvä ja perusteltu syy. Tavoitteiden suhteen haastateltavat toivat esiin työpaikalla tehdyt kartoitukset, jossa oli mietitty työjaksolle asetettavia tavoitteita. Tämä tuki haastateltavien aikaisempia vastauksia siitä, mikä oli vienyt kehitystä eteenpäin. Palkkatuen alkukartoitusten ja työ-/työhönvalmentajan tärkeys nousi selkeästi tuloksissa esille.

Kuva 9. Työtehtävä-kompassin tulokset - ensimmäisen syklin tulokset.

7 AINEISTON KÄSITTELY JA ANALYYSI - TOINEN SYKLI

Toisessa syklissä kutsuin keskusteluhetken työpaikalleni sähköpostitse Hämeenlinnan kaupungin edustajia, TE-toimiston työntekijöitä, palkkatukityöpaikkojen lähiesimiehiä ja Renessanssi-hankkeen työntekijöitä. Kutsussa jätin kaikille mahdollisuuden kutsua myös muita asian parissa työskenteleviä tai asiasta muuten kiinnostuneita. Liitin TEM:in raportin (2013) sähköpostikutsun liitteeksi. Osa ei päässyt paikalle ja haastattelin viittä ihmistä erikseen. Tilaisuuteen pääsi neljä henkilöä paikalle. Haastattelin lisäksi kahta TE-toimiston työntekijää vielä erikseen, jolloin tarkensin palkkatukikuvioiden tulevia muutoksia välityömarkkinoilla.

Toisessa syklissä käytiin läpi, mitä pitäisi kehittää, jotta ensimmäisen vaiheen (syklin) tuloksiin saataisiin vastauksia ja vastataan tuen tarpeisiin, joita palkkatukityöllistetyt olivat tuoneet esille. Keskustelun tukena

ja taustalla toimi Hämeenlinnan kaupungin toiveesta TEM:n raportti (2013), selvitystyö välityömarkkinoiden mahdollisuuksista tukea vaikeasti työllistyvien työelämään osallistumista ja työmarkkinoille pääsyä sekä ajankohtainen hallituksen esittämä uusi työllisyyspaketti (2016). Työllisyyspaketin uusissa toimenpiteissä käsitellään palkkatukiasioita välityömarkkinoilla uudella tavalla.

TEM:in raportissa (2013) ja hallituksen työllisyyspaketti ehdotuksessa tuodaan esille, että kolmannelta sektorilta vähennetään palkkatukioikeutta. Syynä tähän on se, että sen vaikuttavuus avoimille työmarkkinoille on ollut heikko. Työttömyysturvaan esitetään muutoksia (Hallituksen työllisyyspaketti 2016), joiden tavoitteena on kannustaa aktiiviseen työn hakemiseen. Uusi työllisyyspaketti tulisi sisältämään sekä mahdollisuuksia että velvollisuuksia. Suurin muutos välityömarkkinoille uudessa työllisyyspaketissa olisi palkkatukityön suhteen, että jatkossa työttömyysturvaa voitaisiin käyttää starttirahaan, liikkuvuuden avustamiseen ja palkkatukeen. Tällä hallitus takaisi työllisyysmäärärahojen riittävyuden. Uusia toimenpiteitä olisi mm. asiakaslähtöisten työllisyyspalveluiden alueelliset kokeilut ja kannustinloukkujen purkaminen. Palkkatuen myöntämistä joustavoitettaisiin luopumalla kiinteistä tukiprosenttiosuuksista. Yrityksiin palkkatuki rahat eivät loppuisi, mutta kolmannelle sektorille sovittaisiin palkkatukeen myöhemmin erikseen sovittava katto. Yhden kohdeyhmän osalta palkkatuen enimmäiskesto lyhenisi 24kk:sta 12 kk:teen. Myöntämisprosessi tiukkenisi siten, että jos henkilö työllistyisi muutenkin – palkkatukea ei myönnettäisi. Palkkatuen merkitys muuttuisi vahvemmin pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisemiseksi. Esityksen mukaan TE-toimistot velvoitettaisiin jatkossa arvioimaan työttömyyden pitkittymisen riskejä ennen kuin TE-toimisto myöntää palkkatukea alle vuoden työttömänä olleille. Palkkatuetun työn volyymia kolmannelle sektorille vähennettäisiin. Vähennys koskisi valtion kokonaan rahoittamia ja yksikköhinnaltaan korkeita osa-aikaisia työmahdollisuuksia. Valtion talousarviossa tultaisiin määrittelemään vuosittain kiintiö, kuinka monen henkilön palkkatukikustannukset voidaan kokonaan kattaa palkkatuella. Nämä linjaukset toisivat suuria muutoksia vuodelle 2017 välityömarkkinoille. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee yhdessä kolmannen sektorin edustajien kanssa vuoden 2016 aikana toimintamalleja, joissa sen vaikuttavuutta työllisyysasioissa pyritään lisäämään. Linjauksissa tullaan määrittelemään kolmannen sektorin rooli julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tuottajina. Työllisyyspaketin luonnoksessa (2016) tavoitteena kolmannelle sektorille on parantamaan työttömien työllistymisvalmiuksia niin, että siirtyminen avoimille työmarkkinoille olisi nykyistä vaikuttavampaa. (Hallituksen työllisyyspaketti 2016.)

Kävimme toisessa syklissä keskustellen läpi ensimmäisen syklin tuloksia sekä ensi vuoden mahdollisia muutoksia Hämeenlinnan välityömarkkinoille. Ensimmäisen syklin tuloksissa tuli muutoksia esille. Keskustelimme siitä, miksi positiivista kehitystä oli tapahtunut ja mitkä tekijät olivat siihen vaikuttaneet.

Keskusteluhetkessä tuli esille, että välityömarkkinoilla tuetaan hyvin vaihtelevasti palkkatukityöntekijöitä ja työtehtävät ovat hyvin erilaisia/tasoisia. Kaikki olivat samaa mieltä siitä, että yhteistyötä tulisi kehittää niin, että kaikilla välityömarkkinoilla työskentelevillä palkkatukityöntekijöillä olisi samat mahdollisuudet ja oikeudet tukeen, jota he tarvitsevat. Toiminnan toteuttajilla oli kaikilla vahva halu kehittää työtä ja löytää niihin yhteistyöllä vastauksia, yhteiset käytännöt. Keskustelun pohjalta toisen syklin vastaukset jaoin neljään pääkategoriaan (kuva 10.): työtehtäviä tulisi räätälöidä tarkemmin ja muuttaa työelämän kaltaisiksi, terveyden ja hyvinvoinnin tukeminen, työhönvalmentajan tuki ja ohjaus ja hyvien työtodistusten laatiminen työntekijöille.

Välityömarkkinoilla kirjoitetaan hyvin erilaisia työtodistuksia. Työtodistusten olisi hyvä olla samansuuntaisia välityömarkkinatyöpaikoissa. Olisi hyvä laittaa aina liitteeksi kaikki palkkatuen aikana tehdyt työtehtävät. Suositusten antaminen on ollut useille avain avoimille työmarkkinoille. Edelleensijoitus on vielä uusi menetelmä Hämeenlinnassa ja sitä käytetään välityömarkkinoilla suhteellisen vähän. Se antaa hyvän mahdollisuuden palkkatuella olevalle henkilölle päästä yritysmaailmaan. Tästä parhaimmillaan hyötyvät yritys sekä palkkatukityöntekijä.

Opinnollistaminen on hyvin eri kehitysvaiheissa välityömarkkinoilla. Osassa paikoista on tällä hetkellä mahdollisuus täydentää omaa osaamista opinnollistamisen kautta ja osassa ei ole mitään mahdollisuuksia. Työtehtävät ja vaatimustaso palkkatukityöntekijöille vaihtelee suuresti. Tässä tarvittaisiin työtehtävien tarkempaa räätälöintiä sekä työtehtäviin perehdytystä (työelämän kaltaistaminen). Keskusteluhetken osallistuneet ja jälkikäteen haastatellut olivat samaa mieltä siitä, että välityömarkkinoiden olisikin hyvä tehdä enemmän yhteistyötä työtehtävien räätälöinnissä sekä opinnollistamisessa. Yhteisenä tavoitteena on viedä palkkatukityöntekijöitä eteenpäin, kohta avoimia työmarkkinoita. Tässä opittua tietoa olisi hyvä jakaa ja luoda yhteisiä käytänteitä. Tähän tarvittaisiin ulkopuolista organisaattoria, joka yhdistäisi Hämeenlinnan välityömarkkinoita ja keräisi menetelmiä yhteen. Koulutuksen lisätarve nousi esille kaikissa tuloksissa. Koulutusta tarvittaisiin palkkatukityöntekijöille, työnantajille sekä TE-toimiston työntekijöille. Tämä oli tullut todistetuksi Lapin yliopiston hallinnoimassa Kompassi-hankkeessa (2009–2013), josta saatiin hyviä käytänteitä koulutuksen ja palkkatuen yhdistämiseen. Hankkeessa luotiin palvelukokonaisuus, jossa yhdistettiin ammatillisen kuntoutuksen suunnittelu, palveluohjaus, työn etsintä ja työhön valmistelu. Hyvänä toimintona koettiin yksilöllinen tuki ja ohjaus työllistymisen valmisteluvaiheessa, työkokeilun, palkkatuen ja työssä olon aikana. Työ- ja työhönvalmentajan rooli korostui ensimmäisen vaiheen tuloksissa. Välityömarkkinoilla pitäisi olla yhtenäinen käytäntö (kuva 10.), jolla tuettaisiin työntekijää koko palkkatukijakson ajan.

Välityömarkkinoilla, Läntisellä lähiökeskuksella, palkkatukityöllistettyjen lähiesimiehenä työskentelevä Lotta Ainali toi esille, että työvalmennus-

paikkojen välityömarkkinoilla pitäisi vahvemmin varmistaa myös työvalmentajien ja työhönvalmentajien ammattitaitovaatimukset. Tavoitteellinen työhönvalmennusprosessi voisi alkaa heti palkkatukijakson alusta kohti avoimia työmarkkinoita. Selkeät vaatimukset ja ohjeistukset prosessin etenemisestä olisi hyvä tuki välityömarkkinoille, jolloin vältettäisiin myös palkkatukityöntekijän paluu takaisin työttömyyteen. Ainali korostaa, että palkkatukijaksolla välityömarkkinoilla pitäisi valmentaa eri menetelmin kohti avoimia työmarkkinoita ja käytännössä palkkatukijakson pitäisikin olla hyvin työelämälähtöistä. Käytännössä työvalmennuspaikkojen pitäisi valmentaa palkkatukityöntekijöitä CV:n ja työhakemusten tekemisessä ja itsensä markkinoimisessa, työelämäsääntöjen noudattamisessa perehdytyksestä alkaen, motivoinnissa ja tavoitteiden laatimisessa sekä niitä kohti etenemisessä. Osaamisen kartoittaminen ja sen vahvistaminen sekä verkostoyhteistyö eri palveluverkostojen kanssa ovat erittäin tärkeitä, jotta saadaan alusta asti palkkatukityöntekijä etenemään kohti työllistymistä avoimille työmarkkinoille. (Ainali sähköpostiviesti 22.5.2016.)

Kuva. 10. Välityömarkkinoiden tuki – toisen syklin tulokset.

Terveyden ja hyvinvoinnin sektorin tärkeys on noussut esille uusista tutkimuksista mm. Kerättären väitöskirjasta (2016), jossa tarkasteltiin monialaisen työkyvyn ja kuntoutustarpeen arviointia pitkäaikaistyöttömille sekä menneistä työllisyyteen kohdentuneista hankkeista (mm. Työn Paikka-hanke, Kompassi-hanke). Keskustelussa nousi esille, että palkkatukijakson alussa tarvittaisiin laaja-alaiset terveyden kartoitukset, jonka pohjalta välityömarkkinoilla palkkatukijakson aikana pystyttäisiin tukemaan niin fyysistä kuin psyykkistä jaksamista. Ensimmäisen syklin vastauksissa tuli esille, että välityömarkkinoilla palkkatukilaiset olivat kokeneet itselleen hyödyllisiksi terveystietotuvat, ohjatut liikuntaryhmät sekä erilaiset tietoiskut ja ryhmät, jotka liittyivät terveelliseen ruokavalioon. Etua oli ollut, kun ne oli sisällytetty työpäivän sisälle. Hämeenlinnassa on myös liikuntavälinelainaamoja, joista voi lainata erilaisia välineitä kahdeksi viikoksi kotiin. Näistä oli tullut positiivista palautetta ensimmäisen vaiheen syklissä. Yhteistyöverkossa näistä tulisi lisätä informaatiota ja jakaa tietoa.

Hämeen Setlementin hyvinvointipäällikkö Kati Hämäläinen-Myllymäki on todennut, että heikko työmarkkina-asema ja erityisesti pitkittynyt työttömyysjakso voivat johtaa työttömän kohdalla erilaisiin arjenhallinnallisiin ongelmiin. Työttömän arjesta saattaa esimerkiksi puuttua säännöllinen päivärytmi ja pysyvä sosiaalinen verkosto, johon arkipäiväisissä toimissa kiinnittyä. Myös liikunta ja terveellinen ruokavalio voivat jäädä heikentyneen toimentulon oloissa vähemmälle huomiolle. Hämäläinen-Myllymäki oli Työn Paikka-hankkeessa (2013–2015) luomassa Hämeenlinnan terveystietotupaverkosta, jotka ovat asettautuneet niihin paikkoihin, joissa pitkäaikaistyöttömät ja/tai muut syrjäytymisvaarassa olevat ihmiset käyvät eli asukastuvat, lähiökeskukset, päiväkeskukset ja yhdistysten talo. Em. terveystietotupapisteissä käy kuukausittain keskimäärin 4000 asiakasta, jotka altistuvat kuukausittain vaihtuvalle terveyteen ja hyvinvointiin liittyvälle teemalla huomiojulistoiden ja esitteiden sekä teemapäivien kautta. Lisäksi vapaaehtoiset vertaisohjaajat opastavat terveystiedon käyttöön omatoimisesti mm. asiakaspäätteiden kautta. (Hämäläinen-Myllymäki sähköpostiviesti 18.5.2016.)

Hämäläinen-Myllymäki toi esille terveys 2000-tutkimuksen (2007) tuloksia, jossa ilmenee, että työmarkkina-asetella on merkitystä elintapojen kannalta: se vaikuttaa esimerkiksi tuloihin, mahdollisuuksiin tehdä terveyttä edistäviä valintoja sekä sosiaaliseen kanssakäymiseen ja tukeen. Työttömyys nimittäin uhkaa hyvinvointia ja altistaa riskikäyttäytymiselle. Kuolleisuuserojen kasvun taittoon ja terveyserojen kaventamiseen voi kuitenkin vaikuttaa epäterveellisten elintapojen, etenkin tupakoinnin ja runsaan alkoholin käytön sekä lihavuuden ehkäisyllä alemmissa sosioekonomisissa ryhmissä (Lahelma ym. 2007, 37.)

Elintavoilla on merkitystä ja Gallup-Healthways hyvinvointi-indeksi seuraava amerikkalaisten lihavuuden tasoa päivittäin. Amerikkalaiset itse ilmoittavat pituuden ja painon, jonka mukaan lasketaan kehon painoindeksi (BMI). Yksilöiden BMI tulokset 30 tai enemmän pidetään lihavia. Tämän tuloksena on voitu todeta, että lihavuus liittyy usein pitkäaikaistyöttömyyteen. Tuloksissa tuli esille, että amerikkalaiset, jotka ovat olleet työttöminä vuoden tai pitempään, kohtasivat painon kanssa haasteita enemmän, kuin vähemmän aikaa työttöminä olleet. Painoa oli noussut jopa 32,7 % enemmän kuin vähemmän aikaa työttömänä olleet. Painon nousuun liittyy usein myös korkea kolesteroli ja verenpaine, jotka voivat altistaa myös muille sairauksille. (Medical News Today 2014.)

Terveyden- ja hyvinvoinnin haasteet pitkäaikaistyöttömillä ovat nousseet esille myös uudessa Raija Kerättären (2016) väitöskirjassa, jossa tehtiin monialainen työkyvyn ja kuntoutustarpeen arviointia pitkäaikaistyöttömille. Väitöskirjan mukaan Suomessa jopa joka kolmas pitkäaikaistyötön on työkyvytön. Kerätär nostaa esiin uudenlaista tapaa hahmottaa pitkäaikaistyöttömien terveydentilaa. Tutkimuksessa kerättiin tietoa työpajojen esimiehiltä, sosiaalityöntekijöiltä ja kuntoutusohjaajilta, jotka pystyvät tuomaan esille sellaista tietoa henkilöiden toimintakyvystä ja sosiaalisesta verkostosta, joka ei lääkärin vastaanotolla selviä. Kerätär korostaakin, että tietoa pitäisi kerätä laaja-alaisesti ihmisen muusta elämästä. Tällä hetkellä lääkärin vastaanotolla keskeiseen asemaan nousee lääkärin tekemä diagnoosi ja löydökset. Ihminen on psykofyysinen kokonaisuus, jossa fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen puoli vaikuttavat ihmisen kokonaisyhyvinvointiin. Lancetin julkaisemassa psykiatrian tutkimuksessa (2015) todettiin, että vuosina 2000–2011 työttömyys oli syynä noin 45 000 itsemurhaan ympäri maailmaa vuosittain. Tutkimuksessa korostettiin, että ihminen tulisi huomioida kokonaisvaltaisesti, sillä työttömyyden vaikutukset ovat aina laaja-alaiset. (Writen 2015.)

Yhteistyöverkostossa voidaan tukea palkkatukilaisten hyvinvointia olemassa olevilla palveluilla. Hämäläinen-Myllymäki tuo esille, että yksilöllisten ratkaisujen löytäminen on tärkeää, sillä pitkittyneen työttömyyden myötä voi olla, että työllistyminen ei ole enää edes realistinen tavoite. Terveystietotupaverkostolla voidaankin tukea tätä yksilöllisen jatkopolun löytämistä. Vaikka terveystietotupaverkostossa toteutetut toimenpiteet ja ohjaukset eivät vaikuta suoraan työllistymiseen, ovat ne tukemassa asiakasta työllistymään ja motivoitumaan sekä tarjoavat asiakkaalle välineitä oman hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Terveystietotupatoiminnan perusajatuksena on toimia ”kylmäasemana”, jossa on tarjolla terveyteen ja hyvinvointiin liittyvää materiaalia sekä ATK-päätteellä linkit esimerkiksi sähköiseen terveystarkastukseen, sote-järjestöjen sivuille. Suunnittelussa, koordinoinnissa ja toteutuksessa ovat jatkuvasti käyttäjät mukana, jolloin terveystietotupatoiminnasta muodostuu käyttäjiensä näköistä toimintaa vertaisohjaajien tarjoamana. (Hämäläinen-Myllymäki, sähköpostiviesti 18.5.2016.)

Hämeenlinnassa testattiin ensimmäisen kerran koko Suomessa pitkäaikaistyöttömille systemaattisesti kuuden minuutin kävelytestiä Kartta-hankkeessa (2014 - 2015). Kuuden minuutin kävelytesti on kehitetty alun perin keuhkovammapotilaiden suorituskyvyn arviointiin ja myöhemmin sen käyttö laajeni sydämen vajaatoimintapotilaiden testaukseen. Mittarina kuuden minuutin kävelytesti mittaa kohtalaisessa tai huonossa kunnossa olevien kuntoutujien fyysistä suorituskykyä. Testin pohjautuu Cooperin 12 minuutin juoksuprotestiin ja sen tarkoituksena on mitata kävelymatkaa, jonka kuntoutuja kävelee omatahtisena kuuden minuutin aikana. (Hämäläinen-Myllymäki, 2011, 16.) Testi on helppo suorittaa ja vastaa arkielämän kuormitusta. (Enright & Sherrill 1998, American Thoracic Society Statement 2002.) Hämeen Sininauha ry:n toteuttamassa Kartta-hankkeen tutkimuksessa huomattiin, että pitkäaikaistyöttömien terveydentila on huonompi kuin osattiin odottaa. Ihmisillä saattaa olla monta kroonista sairautta ja huono fyysinen kunto. He eivät kerta kaikkiaan jaksaisi tehdä edes kuuden tunnin työpäivää. Itsestä huolehtiminen ja hyvä terveys ovat olennainen osa työkykyä ja jaksamista. Jos fyysinen kunto ja terveys ovat huonot, ei kuntoutuminen työelämäänsäkään usein onnistu. (Manninen 2016)

Kuuden minuutin kävelytestauksen voi tehdä fysioterapeutti ja se ennustaa kohtuullisen hyvin, miten henkilö jaksaa tehdä esim. kahdeksan tunnin työpäivän. Ensin tulisikin saada terveys kuntoon, jotta työllistyminen avoimille työmarkkinoille olisi realistista. Kuuden minuutin testit kuuluisi tehdä kaikissa välityömarkkinapaikoissa (kuntouttavassa työtoiminnassa, työkokeilussa ja palkkatuella oleville). Kuuden minuutin testien jälkeen fysioterapeutti tekee kaikille omat palautteet, joissa on myös jatkopolutus näkyvillä. Haasteena on, että sitä ei käytetä vielä laajemmin työttömien kohdalla, sillä tulosten tulkittavuudessa on haastetta, jos vetäjällä ei ole kokemusta kyseisestä testistä. (Hämäläinen-Myllymäki, haastattelu 22.5.2016.) Testauksen laajenemiseen välityömarkkinoilla tarvittaisiin yhteisiä käytänteitä ja se antaisi tärkeää tietoa palkkatukilaiselle itselleen ja työnantajalle – mihin olisi hyvä kiinnittää huomiota, jotta jatkokyöllistyminen olisi helpompaa.

8 YHTEENVETO

Opinnäytetyöni ensimmäisessä vaiheessa keräsin tietoa palkkatukityössä olevilta tai palkkatukityössä olleilta työtehtävä-kompassin avulla (18 kpl). Tuloksista tein excel-taulukon (kuva9.), jossa ne tulevat selkeästi esille. Tein lisäkysymyksiä, jolla selvitin mikä oli muuttunut ja mitkä tekijät mahdolliseen muutokseen olivat vaikuttaneet.

Tuloksien ensimmäisessä syklissä tuli erittäin selkeästi esille, että palkkatukityöllistetyt tarvitsevat työ-/työhönvalmentajan apua ja tukea työllisyysprosessissa. Kaikissa haastatteluissa, joissa oli tapahtunut eteenpäin menoa, haastateltavat toivat esille ohjauksen, jota olivat saaneet. Valkonen ja Harju (2005) toteavatkin, että toiminta, jossa työhönvalmentajan työpanos keskittyy määrätietoisesti työllistymisen tukemiseen ja sen edellyttämään työnantajayhteistyöhön, johtaa usein miten työllistymisen saavuttamiseen avoimille työmarkkinoille. Haastateltaville oli tehty pieni-muotoisia alkukartoituksia välityömarkkinoilla, jossa työntekijä oli kartoittanut työntekijän tavoitteet palkkatukijaksolle. Tämän jälkeen näihin tavoitteisiin pyrittiin pääsemään ja tukemaan ratkaisukeskeisen työmenetelmän mukaisesti tavoitteiden toteutumista. Alkukartoituksia ei kuitenkaan ollut tehty kaikille haastateltaville. Näissä tilanteissa muutos oli ollut vähäisempää, koska palkkatukijakson tavoitteet eivät olleet selkeitä palkkatukilaiselle eivätkä työnantajalle. Kartoitusten tekemiseen täytyisi löytää välityömarkkinoille yhteisiä käytänteitä. Keskeisiksi tuen tarpeiksi muodostui työ-/työhönvalmentajan sekä terveyden ja hyvinvoinnin tukeminen, tuki ja ohjaus.

Toisessa vaiheessa pidin ryhmäkeskusteluhetken toiminnan toteuttajien ja suunnittelijoiden kanssa. Tavoitteena oli keskustella palkkatukityöntekijöiden tuomista tuen tarpeista (työtehtävä-kompassin tulokset). Keskustelun taustalla oli TEM:n (2013) raportti sekä työllisyyspaketin uudet toimenpiteet ehdotukset (Hallituksen työllisyyspaketti 2016). Toisen syklin tulokseksi tuli, että palkkatukityöllistettyjen työn tulee olla työelämälähetoistä ja työelämätaitoja tukevaa tavoitteellista toimintaa (kuva 10.). Työhön perehdytyksestä alkaen tulisi tähdätä tukitoimissa palkkatukilaisen työllistymistä kohti avoimia työmarkkinoita tai opintoja. Terveyden ja hyvinvoinnin kokonaisvaltaisen tuen tarve pitäisi nähdä välityömarkkinoilla selkeämmin. Kuuden minuutin kävelytestillä olisi mahdollista saada tietoa palkkatukilaisen työssä jaksamisesta ja miten palkkatuen aikana olisi hyvä tukea terveyden ja hyvinvoinnin asioissa.

Tutkimuksellisen opinnäytetyön ajan kaikissa prosesseissa palkkatukityöntekijät, toiminnan toteuttajat ja suunnittelijat olivat vahvasti mukana. Kaikilla oli yhteinen tahtotila kehittää työtä, tuoda tuen tarpeet esille ja vastata niihin. Toisen syklin tuloksissa tuli esille, että tarvittava tuki on mahdollista järjestää myös uudella ja tehokkaammalla organisoinnilla. Tämä tuli esille myös TEM:n tutkimuksessa (2011), jossa ilmeni, ettei uusi menetelmiä tarvitse välttämättä kehittää, mutta olemassa olevia työllisyden tukitoimia pitäisi tarkastella tarkemmin, jotta niiden vaikutus parani.

Haasteisiin ja kehittämistarpeisiin nähden välityömarkkinoilla tehtävien toimenpiteiden vaikutusten seuranta on tällä hetkellä pirstaleista. Käytössä on useita erilaisia mittaristoja ja lomakkeita, minkä lisäksi mittaus- ja arviointikäytännöt eri toimijoilla ovat epäyhtenäiset. (TEM 7/2012,20.)

Tällä hetkellä ei ole kolmannelle sektorille vielä luotu toimivaa yhtenäistä palkkatuetun työn seurannan ja arvioinnin menetelmää, jolla saataisiin vastauksia työn laadun ja vaikuttavuuden mittaamiseen. Mikään järjestelmä ei seuraa työllistymistä pitkällä tähtäimellä edistäviä vaikutuksia. (TEM 7/2012.25.) Tästä olisi hyötyä TE-hallinnolle sekä välityömarkkinoiden palkkatuetun työn kehittämiseen että tuen tarpeeseen vastaamisessa.

9 POHDINTA

9.1 Tutkimuksen eettisyys

Työssäni halusin edetä tutkimuseetiikan mukaisesti ja dokumentoida mahdollisimman hyvin kompassilla saadun tiedon ja haastateltavien tunnistamattomuus huomioituna. Tutkimusluvut olen saanut työnantajalta ja haastateltaville on selvitetty mihin haastatteluita tullaan käyttämään. Toimintatapoina olen pitänyt rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tulosten kirjaamisessa, esittämisessä ja tulosten arvioinnissa. Ensimmäisen syklin kompassi haastattelut tein kirjallisena ja tulokset tallennettu ja arkistoitu opinnäytetyön ajaksi. Tuhoan ne asianmukaisesti työn valmistuttua. Työni toisessa syklissä kirjasin keskusteluhetken muistiinpanomenetelmällä. Tulokset tulevat julkisiksi työn valmistuttua ja olen käyttänyt eettisesti kestäviä tiedonhankinta, tutkimus- ja arviointi menetelmiä. Olen tuonut työssäni esille työllisyyden parissa toimineiden hankkeiden tuloksia sekä tutkimuksista saatuja tuloksia. Tutkimuksellisessa opinnäytetyössäni olen pyrkinyt huomioimaan YAMK- opintojen ohjeistuksen ja raportoinnin tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti. (Tutkimuseetiikka n.d.)

9.2 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys

Ensimmäisen vaiheen haastattelut tein uudella työtehtävä-kompassilla. Työtehtävä-kompassiin on tulossa vielä muutoksia, koska sillä ei vielä voida kartoittaa kaikkea sitä tietoa, mitä kompassilla voitaisiin saada. Työtehtävä-kompassilla ei saada mm. palkkatukityöntekijän omasta terveyden ja hyvinvoinnin kokemuksta näkyviin.

Kompassi-tulokset ovat palkkatukityöllistettyjen omia kokemuksia omasta tilanteestaan. Monissa eri mittaristoissa asiakas on passiivisessa roolissa oman tilanteensa selvityksessä. Kompasilla saaduilla tuloksilla saadaan asiakkaan oma ääni kuuluville. Olen kirjannut tulokset ja keskustelut tarkasti ja tehnyt niistä excel-taulukon (kuva 9.).

Haastattelu otanta oli suppea ja aika rajallinen. Toimintatutkimuksen rakenne soveltui työhöni, koska työni tarkoitus ei ole saada lopullista tietoa. Palkkatukityöllistettyjen asema, tehtävät ja tuen tarve ovat muuttuvia elementtejä välityömarkkinoilla. Työni tarkoitus on tuoda esille palkkatukilaisten tuen tarpeet ja se miten niihin voidaan vastata tällä hetkellä, tässä yhteiskunnallisessa tilanteessa. Mielestäni olen pystynyt tuomaan esille palkkatukilaisten tämän hetkisiä tuen tarpeita ja toiminnan toteuttajat ovat tuoneet esille, miten niihin voitaisiin vastata. Työni tulokset ovat menossa työelämään ja jatkokehitykseen niin, että tuen tarpeisiin puututaan arjen tasolla.

9.3 Opinnäytetyön ajankohtaisuus

Teoreettisena viitekehyksenä työssäni kulkee koko prosessissa tämän hetken yhteiskunnallisesta tilanteesta käsin teoreettisten käsitteiden kautta pitkäaikaistyöttömien työllistymisen välityömarkkinoille palkkatuen kautta, työllistymispolku ja yhteistyön merkitys polutuksessa työllistymisessä avoimille työmarkkinoille. Käsitteet tulevat esille työni eri vaiheissa. Työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys ovat yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsottuna erittäin haastava aihe. Jokaisella tuntuu olevan oma mielipide asiaan ja sen hoitamiseen. Poliittisesti katsottuna vaalikausina siihen on jokaisella puolueella omat parannuskeinot ja hallituksessa eri puolueiden on löydettävä yhteinen sävel työttömyyden vähentämisen. Jokainen hallitus kipuilee samojen asioiden ympärille, millaisilla menetelmillä työttömyyden purkuun saataisiin vaikuttavuutta. Työ- ja elinkeinoministeriö on tehnyt useita raportteja ja tutkimuksia aiheen ympäriltä, joita olen tuonut työssäni esille. TEM:n raporteissa ja tutkimuksissa toistuu yhteinen tulos välityömarkkinoiden työllistävästä merkityksestä. Välityömarkkinoiden vaikuttavuus ohjautumisessa avoimille työmarkkinoille on ollut tähän asti heikko. Tähän halutaan nyt puuttua tiukemmin uudessa työllisyyspaketissa, joka astuu voimaan 2017.

Itse koen erittäin hyvänä, että tähän puututaan. Olen tehnyt töitä kolmannella sektorilla yli kymmenen vuotta palkkatukityöllistettyjen kanssa. Monia tukipalveluita tulisi kehittää ja ohjata selkeämmin. Välityömarkkinoille tuleville palkkatukityöllistetyille tulisikin tehdä ennen palkkatuen alkua työkykykartoitukset sekä kompassi-haastattelu, joilla pystyttäisiin selvittämään työntekijän kunto ja elämäntilanne. Tämä toisi tarvittavaa

tietoa palkkatukilaiselle itselleen sekä työnantajalle. Näin voitaisiin tehdä työjaksolle selkeämmät tavoitteet, joihin pyritään.

Välityömarkkinoilla selkeitä menetelmiä ovat ratkaisukeskeisyys, voimavaratyöskentely ja yhteisöllisyys. Tämä paketti tukee palkkatukilaisen omia tavoitteita. Kompassi-menetelmällä saadaan palkkatukilaisen oma ääni kuuluviin ja ohjataan ratkaisukeskeisellä työmenetelmällä eteenpäin. Ratkaisukeskeisen työmenetelmän taustalla on aina vahvasti ajatus, että ihmisellä on itsellään ratkaisun avaimet käsissään. Työntekijä on vain väline, joka ohjaa ja tukee asiakasta löytämään ne. Työllisyysasioiden parissa työskennellessä on työntekijän tärkeä tukea aina asiakaan omaa vastuuta omien asioiden hoidossa ja oman toimintakyvyn vahvistamista.

Graphing Life-yritys on tekemässä tällä hetkellä laajaa kehittämistyötä yhteistyöverkoston kanssa, menetelmällisesti ja teknologisesti, Kompassi-menetelmien ympärillä. Tämä tulee edistämään ja kehittämään sosiaalityötä, jossa saadaan asiakas työn keskiöön. Liian usein asiakas on viranomaisverkostossa passiivisessa roolissa omien asioiden asiantuntija ja toimijana. Kompassilla asiakas saa heti näkyviin oman tilanteensa, jonka hän itse on kuvannut. Kompassi on uusi menetelmä ja sitä kehitetään koko ajan lisää, aina sen mukaan, kun käyttäjäpalautetta saadaan tarpeeksi.

Opinnäytetyössäni olen halunnut käyttää erialaisia TEM:n raportteja, koska niistä saatua tietoa käytetään arjen työelämässä ja tietoa pidetään luotettavana. Olen seurannut prosessin aikana erityisesti tiedotusvälineitä sekä TEM:n sivustoa. Olen halunnut tuoda työssäni esille tämän hetkisen tilanteen palkkatukityöhön sekä pitkäaikaistyöttömyyden puuttumisen välineet välityömarkkinoilla. Tilanteet ovat muuttuvia ja muutostarpeet ja puuttumisen keinot voivat olla jo ensi vuonna erilaiset.

9.4 Palkkatukityön kehitys välityömarkkinoilla

Työni idea tuli Hämeenlinnan kaupungin tilaajapäälliköltä, jonka vastuualueena ovat työllisyys ja osallisuus. Aihe on itselleni hyvin läheinen ja olen kiinnostunut asioiden eteenpäin viemisestä. Valitsin opinnäytetyöhöni toimintatutkimuksen, koska aihe on omaa työtäni hyvin lähellä ja enkä olisi pystynyt sulkemaan itseäni prosessin ulkopuolelle. Toimintatutkimus sopi työhöni, koska tavoitteena on systemaattinen pyrkimys muuttaa ja puuttua välityömarkkinoiden palkkatukityöllistettyjen tuen tarpeeseen, joka tehdään yhteistyönä yhteistyöverkoston kanssa. Koko prosessi eteni kahdessa syklissä, joissa sain palkkatukilaisten äänen kuuluviin sekä toisessa syklissä toiminnan toteuttajien. Työni tulokset menevät opinnäytetyöni jälkeen suoraan työelämään, jossa prosessia jatketaan

(Hämeen Setlementti ry ja Renessanssi-hanke). Yhteistyökumppaneiden kanssa on jo sovittu tapaamisia ja kehittämistyö jatkuu arjessa.

Toiminnan kehittämisen mahdollistajana on, että välityömarkkinatyöpaikkojen oma arvopohja ja sen rakenteet ovat vahvat, jotta pitkäkestoista kehitystä voidaan edes rakentaa. Arvojen täytyy olla kestäviä ja eettisiä. Näin voidaan olla avoimia kehitykselle ja vastata uusiin välityömarkkinoiden muuttuviin työllisyshaasteisiin. Palkkatuella olevat toivat työtehtävä-kompassi haastatteluissa selkeästi esille, että omaan etenemiseen vaikuttivat myös työpisteessä koettu omat vaikuttamisen mahdollisuudet, oma vastuu työstä ja selkeä kuva siitä mitä itse hyötyy työstään sekä mikä tukee omia tavoitteita. Haastateltavat osallistuivat opinnäytetyön tekemiseen erittäin myönteisesti, sillä jokainen heistä halusi olla mukana tuomassa esille omia ajatuksiaan. Yhteiskunnassamme pitäisikin olla enemmän mahdollisuuksia päästä vaikuttamaan, suunnittelemaan ja kehittämään palveluita, jotka koskevat omaa itseään. Moni haluisi olla mukana myös toteuttamassa palveluita. Lähiötöyden työmenetelmät ovat juuri yhteisöllisyys, ratkaisukeskeisyys sekä voimavaratyöskentely. Tämä on lähiötöyden pitkän historian aikana todettu hyväksi menetelmä paketiksi. Tämä on luonut pohjan sille, että kuntalaiset voivat olla mukana toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Toiminnot syntyvät aina sen hetkisestä tarpeesta ja mm. ryhmätoiminnot elävät oman elämänkaarensa, tilanteesta riippuen. Näistä ryhmistä monet palkkatukilaiset ovat saaneet myös tukea ja apua omaan elämäänsä (mm. atk-kurssit, liikuntaryhmät, luovan toiminnan ryhmät).

Olen työskennellyt välityömarkkinoilla palkkatukityöntekijöiden lähiesimiehenä yli kymmenen vuotta. Olen usein ottanut puheeksi yhteistyöverkostoissa palkkatukityöllistettyjen oikeuden tukeen palkkatukijakson aikana. Tämä nähdään vielä hyvin vaihtelevasti. Opinnäytetyö prosessin aikana pääsin tutustumaan aiheen tiimoilta laajemmin mm. TEM:n tutkimuksiin ja TEM:n raportteihin palkkatuesta ja siihen liittyvistä asioista. Tutkimuksellisen opinnäytetyön avulla haluan tuoda esille palkkatukityöntekijöiden itse kokemiaan tuen tarpeita ja miten siihen on saatu apua ja miten se on vaikuttanut kehittymiseen työn aikana. (kuva 9.). Toisen syklin keskusteluhetkessä toiminnantoteuttajien ja kehittäjien sekä tekemissäni haastatelluissa tuli selkeästi esille, että Hämeenlinnan välityömarkkinat eivät juurikaan tiedä toistensa toiminnoista. Usein luulemme tietävämme, mutta todellisuus on jotain muuta. Opinnäytetyöni toisessa syklissä tuli esille, että yhteistyötä tulisi kehittää myös menetelmien osalta, jotta pystyttäisiin vastaamaan palkkatukityön tuen tarpeisiin (kuva 10.).

Tutkimuksellinen opinnäytetyöni on tuonut esille, että palkkatukityöntekijöiden tuki sekä ohjaus TE-hallinpuolelta usein katkeaa palkkatuen aikana tai viimeistään siinä vaiheessa, kun ollaan siirtymässä avoimille työmarkkinoille. Palkkatukilaiset tarvitsevat tässä prosessissa vielä paljon tukea ja ohjausta, jotta omiin tavoitteisiin päästäisiin. Välityömarkkinoilla

palkkatuelle yleensä siirrytään kuntouttavan työtoiminnan tai työkokeilun kautta. Kuntouttavan työtoiminnan aikana monet henkilöt ovat tottuneet laajaan ja monialaiseen tukeen ja ohjaukseen. Kuntouttavaa työtä pitäisi myös kehittää ja luoda työn sisälle laajemmin välityömarkkinoille yhteisiä pelisääntöjä. Oman työni kautta tulleita käytännön kokemuksena on, että työelämän pelisääntöjä pitäisi arjessa olla enemmän. Kerättären väitöskirja (2016) tukee myös tätä käsitystä myös terveyden- ja hyvinvoinnin puolelta sekä ymmärtämisessä, että työttömät tulisi kohdata psykofyysisinä kokonaisuuksina. Välityömarkkinoilla on haastavaa tukea asiakasta, jos emme poluta ihmisiä niiden palveluiden piiriin, joita he tarvitsevat oman elämän tukemiseen ja eteenpäin menemiseen. Moni työntekijä haluaa tukea ja ymmärtää mm. kuntouttavassa työtoiminnassa olevaa henkilöä hänen omien tavoitteiden kustannuksella. Tässä tulee esille se, kuinka tärkeää on tehdä kartoitukset aina ennen työllisyystukitoimien alkua niin, että myös työnantaja tietää mitä jaksolla tavoitellaan. Jos kuntouttavassa työtoiminnassa työelämän pelisääntöjä ja ohjeistuksia ei ole käyty työssä arjen tasolla läpi ja toimittu niiden mukaisesti. Palkkatuelle siirtyminen voi olla monille liian suuri harppaus varsinkin, jos tuki ja ohjaus (työvalmentaja) jää vähäiselle tai sitä ei ole ollenkaan.

Palkkatukityön pitäisi olla nykyistäkin enemmän työelämän kaltaista, jossa toimitaan työelämän pelisäännöillä. Hämeenlinnan nykyisellä toimintamallilla tuki lopetetaan liian varhain. Tässä prosessi tarvittaisiin työhönvalmentajan ohjausta, joka tukisi ja ohjaisi palkkatukilaista avoimille työmarkkinoille, jotta nivelvaihe onnistuisi entistä paremmin. Lapin yliopiston Kompassi-hankkeessa todettiin, että vaikka alkusuunnitelma olisi tehty hyvin, mutta ohjaus ja tuki puuttuu koko prosessissa, työllistyminen yleensä epäonnistuu ja prosessi katkeaa. Tässä olisi vielä paljon tekemistä Hämeenlinnassa. Työhönvalmentajan rooli ja tuki palkkatukityön aikana olisi erittäin tärkeä koko prosessissa, antaa tukea ja auttaa asiakasta hyödyntämään palkkatukijakson aikana saamia taitoa pysyvemmän työn saamiseksi. Lapin Kompassi-hankkeessa mukana olleet työnantajat olivat antaneet palautetta työvalmentajan roolista palkkatukilaisen kanssa. Siinä oli korostunut aktiivinen yhteistyö työnantajan kanssa, joka voi luoda mahdollisuuksia vaikeammankin elämänhistorian omaavan henkilön työllistymisen. Hankkeessa saadut tulokset tukevat omia työni kautta saatuja kokemuksia sekä opinnäytetyöni sykleissä saatuja tuloksia. Tällä hetkellä yhtenä erityisen suurena ongelmana koetaan palkkatukityössä mm. seurannan ja tuen puute niin työntekijälle kuin työnantajalle. Työvalmentajan rooli olisi erittäin merkittävä tässä kokonaisuudessa. Kompassi-projektissa saatujen haastattelutulosten pohjalta osa työnantajista oli todennut, että palkkatukityö on jopa ehdoton edellytys vajaakuntoisten henkilöiden työllistymiseen työmarkkinoille. Tämä mahdollistaa työnantajien tutustua työntekijään, hänen työkykyynsä ja hänen soveltavuuteen alalle. Tämä sama toteutuu myös uudelleensijoittamisessa, jossa välityömarkkinoilla oleva palkkatukityöntekijä työskentelee osa palkkatukiajastaan yrityksessä. Tämä antaa molemmille osapuolille mahdollisuuden tutustua

toisiinsa ja palkkatukityöntekijälle kevyen mahdollisuuden kokeilla erilaisia työpaikkoja ja töitä.

Itse olin hämmästynyt, kun haastattelin Hämeen TE-toimiston palveluesimestä, joka kertoi, että uusi ostopalvelu-pilotti (2016) ei ole juuri-kaan tuottanut tulosta. Tähän yhtenä syynä on ollut, että välityömarkkinat eivät ohjaa ja tue palkkatukityöllistettyjä pääsemään avoimille työmarkkinoille. Välityömarkkinat ovat liian usein rakennettu henkilöstön suhteen palkkatukityöntekijöiden varaan. Jos hyvä työntekijä lähtee yllättäen, työnantajat ovat kokeneet jäävänsä hetkellisesti pulaan. Olen itse kokenut tämän tilanteen usein vuosien aikana, mutta meidän yhtenä työn tavoitteena on ohjata ja tukea työllistymistä. Palkkatukityöntekijällä pitäisikin aina olla työnantajan tuki lähdössään avoimille työmarkkinoille ja saada työtodistus tekemästään työstään. Siksi onkin erittäin tärkeää, että työntekijät ja työnantajat välityömarkkinoilla ymmärtävän palkkatuen merkityksen, TE-toimistosta tulleet palkkatuen määritelmät, tavoitteet sekä valtion velvoitteet.

Käytännön työni sekä toisen syklin keskusteluhetkessä tuli esille, että työllistämistoimenpiteissä olisi vielä paljon tehtävää. TEM:n tutkimuksessa (2011), jossa selvitettiin vaikeasti työllistyvien tilannetta ja palveluita tuli esille, että toistuvien palveluihin ja työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin osallistuminen edisti työllistymistä vain tiettyyn pisteeseen saakka. Raportissa tuli esille, että osallistumiskertojen kasautuminen kertoi siitä, ettei TE-toimisto ollut pystynyt tunnistamaan työttömyyden todellisia syitä. Tutkimuksessa tuotiin tuloksia, joiden mukaan uusien palveluiden ja toimenpiteiden sijaan panostusta tarvitaan palveluohjausprosessien kehittämisessä, jotta löydetään asiakkaan kannalta oikeat toimenpiteet riittävän varhaisessa vaiheessa. TEM:n tutkimuksessa (23/2011) tuotiin esille, että yritykset pystyvät tarjoamaan parhaiten avoimille työmarkkinoille työllistymistä tukevaa työtä, järjestöjen työhön verrattuna. Tässä TEM:n tutkimuksessa haluttiin tuoda vaikeasti työllistyvien oma henkilökohtainen näkemys esille. Tuloksena tuli, että tämän hetken työvoimapolitiisten toimenpiteiden mitattu vaikuttavuus työllistymisessä avoimille työmarkkinoille on heikko. Tutkimuksessa todettiin myös, että monelle pitkään työttömänä olleelle paras paikka voi olla matalankynnyksen toiminta välityömarkkinoilla. Monelle avointen työmarkkinoiden todetaan olevan liian vaativaa. Syynä tähän ovat usein terveydelliset syyt, joita ei ole tarkemmin kartoitettu. Tässä prosessi tarvittaisiin laaja-alaisia terveyskartoituksia TE-toimiston puolelta. Tämä sama tuli esille myös omassa työssäni sekä ensimmäisessä että toisessa syklissä (kuva 10.), monet palkkatukityöntekijät kokivat terveyden ja hyvinvoinnin tukemisen erittäin tärkeänä. Kartoitukset tukisivat myös välityömarkkinoilla työskenteleviä palkkatukityöntekijöiden työnantajia. Tämä toisi tietoa siitä, miten palkkatuen aikana työntekijöitä olisi hyvä tukea.

Lapin yliopiston hallinnoimassa Kompassi-hankkeessa (2009–2013) luotiin hyviä käytänteitä koulutuksen ja palkkatuen yhdistämisessä. Hank-

keessa kehitettiin palvelukokonaisuus, jossa yhdistettiin ammatillisen kuntoutuksen suunnittelu, palveluohjaus, työnetsintä ja työhön valmennus. Omat toimintatutkimuksen rakenteella saadut tulokset (ensimmäisen ja toisen syklin) vahvistavat omia käsityksiäni Lapin yliopiston Kompassi-hankkeen tuloksista. Hyvinä toimintona koettiin yksilöllinen tuki ja ohjaus työllistymisen valmisteluvaiheessa, työkokeilun, palkkatuen ja työssä olon aikana sekä koulutuspaketti. Tätä toimintamallia tulisi Hämeenlinnassa tehokkaammin viedä välityömarkkinoilla eteenpäin, erityisesti koulutuspakettia.

Kompassi-projektin koulutuspaketti:

1. asiakastyö – koulutukseen ohjaus, kompassin käyttö, apua sosiaalisiin-, terveydellisiin- ja taloudellisiin asioihin.
2. esimieskoulutus – tukea ja antaa valmiuksia huomioida ja ottaa puheeksi ja käsitellä työssä selviytymistä ja työssä jaksamiseen liittyviä asioita työpaikalla.
3. asiantuntija koulutus – tavoitteena lisätä asiakkaiden parissa työskentelevien ammattilaisten osaamista, ammatillista koulutusta koskevissa asioissa ja sitä koskevissa yhteistyössä.

(Kompassi-hanke 2009–2013.)

9.5 Kehittyvä yhteistyö välityömarkkinoilla

Yhteiskunnassa tapahtuvaan työllisyysasioihin peilaten on hyvä, että kehityksen alla olevaa työtehtävä-kompassiin tehdään vielä muutoksia, joilla saataisiin esille myös palkkatuella olevien oma kokemus terveyden- ja hyvinvoinnin asioihin liittyen sekä suunnittelu- ja kehittämiskohdassa. Työtehtävä-kompassi tarvitsee vielä muokkausta, jotta se soveltuu laajemmin välityömarkkinoiden käyttöön. Välityömarkkinat tarvitsevat lisätietoa siitä, miten voivat vastata paremmin tukeen, jota palkkatukilaiset tarvitsevat. Tämä on myös uudessa työllisyyspaketti ehdotuksessa, jossa yhtenä linjauksena määritellään kolmannen sektorin rooli julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tuottajana. Hallituksen tavoitteena on parantaa työttömien työllisyysvalmiuksia niin, että siirtyminen avoimille työmarkkinoille olisi nykyistä vaikuttavampaa. Tähän kehitystyöhön tarvitaan myös lisätietoa itse palkkatukilaisilta. Oman motivaation tarkastelua olisi tärkeää käydä tarkemmin läpi myös kompassilla, sillä mikään muutos ei ole mahdollista, jos henkilö itse ei ole motivoitunut työskentelemään omien tavoitteiden pohjalta. Tärkeää on saada tietoa myös miten kehitys on mennyt palkkatuen aikana alussa ja lopussa.

Työllisyysasioissa on aina tärkeää, että henkilölle tulee tunne, että häntä kuunnellaan ja on mukana omassa prosessissaan. Työ- ja työhönvalmentajan kokonaisvaltainen rooli on todella tärkeä koko palkkatuki prosessissa.

sa. Palkkatukityöntekijän kanssa olisi tärkeää kartoittaa alusta alkaen yksilöllisen tuen tarve ja hyödyntää jo olemassa olevia sekä uusia palveluverkostoja, jotta voidaan saavuttaa asiakkaan työllistymisen avoimille työmarkkinoille. Palkkatukityöntekijöiden työkyky on usein alentunut erisyistä ja erityisesti tutkimusten perusteella on noussut esille fyysisen- ja psyykkisen terveyden osa-alueiden tarvetta kuntoutukseen palkkatukijakson aikana. Siksi olisi tärkeää käyttää jo asiakkaan käytettävissä olevia palveluverkostoja tukena työllistymisen edistämiseksi ja etsiä uusia palkkatukijakson aikana sekä seurata tavoitteiden edistymistä niin, että tuki olisi kokonaisvaltaista avoimille työmarkkinoille työllistymistä ohjaava. (Härkäpää, Harkko & Lehikoinen 2013.133–142.) Käytännössä pitäisi välityömarkkinoilla antaa selkeät käytännön kokemukset ja ohjeet todellisista työelämäkäytännöistä ja velvollisuuksista. Välityömarkkinoilla se tarkoittaa sitä, että työntekijöiden on tunnettava avoimien työmarkkinoiden vaatimustaso ja työelämäsäännöt sekä päivittää niiden tuntemista. Tämä vaatii välityömarkkinoilla yhteisten käytäntöjen luomista ja työtehtävien tarkempaa räätälöimistä, työelämän kaltaistamista.

Yhteistyötä tulisi kehittää eri välityömarkkinoilla toimivien eri tahojen kanssa. Tutkimuksellisen opinnäytetyöni toisessa syklissä tuli esille, että välityömarkkinoilla on hyvin vaihtelevat käytännöt palkkatukityöntekijän tukemiseen ja yhtenäisten käytänteiden luomiseen olisi tarvetta. Yhteistyöverkossa olemme keskustelleet paljon aiheen tiimoilta ja yhteisenä ajatuksena on, että Hämeenlinnan kaupungin tai TE-hallinnon tulisi järjestää työhönvalmennusta kaikille palkkatukilaisille. Monilla välityömarkkinoiden toimijoilla ei ole mahdollista järjestää kaikille palkkatukilaisille ammatillista ohjausta avoimille työmarkkinoille sekä tukea sen saavuttamiseen (cv, työhakemukset, haastattelut jne.). Tuen olisi hyvä jatkaa vielä hetken, kun henkilö on siirtynyt avoimille työmarkkinoille. Tämä vähentäisi keskeytyksiä, sillä moni palkkatuella avoimille työmarkkinoille siirtynyt on kertonut, että työpäivien pitenemiset, työpäivän tauotukset ja sairaspoissaolo käytännöt ovat olleet haastavia. Tätä käsitystä tukee myös monet TEM:n raportit (7/2013, 23/2011). Onkin tärkeää, että välityömarkkinoilla ymmärretään palkkatuen tarkoitus ja halutaan kehittää yhdessä tuen tarpeita. Kolmannella sektorilla on monissa paikoissa luotu hyviä käytänteitä samojen asioiden ympärille, mutta tiedon jakamisessa on vielä paljon haasteita. Toiminne samojen asiakasryhmien ympärillä, jossa asiakas on keskiössä. Olisikin erittäin tärkeää ymmärtää, että emme kilpaile keskenään vaan luomme yhteistä kokonaisuutta pitkäaikaistyöttömien tukipalveluiden kehittämisessä.

Hämeenlinnassa on erilaisissa kokouksissa ja työympäristöissä mietitty työtehtävien muokkaamista ja kehittämistä. Välityömarkkinoiden ja kaupungin tulisi kehittää ja tiivistää yhteistyötä laajemmin myös pohtiessaan työnkuvia, jotta ne vastaisi tämän päivän yhteiskunnan tarpeisiin. Tuloksissa tuli esille, että palkkatuella olevat toivoivat saavansa tukea ja koulutusta juuri tämän päivän työelämän menetelmiin ja käytäntöihin. Monella oli ollut pitkä väli siitä, kun oli ollut avoimilla työmarkkinoilla töissä ja

oli vieraantunut monista työelämän pelisäännöistä. Tehtäviä voitaisiin räätälöidä luovemmin ja osallistua yhteishankkeisiin jo kuntouttavan työtoiminnan tai työkokeilun aikana. Työtehtäviä voitaisiin luoda suunnitelu-, toiminnan- ja ylläpitotehtäviin. Kokeiluna eri kunnissa on ollut mm. yhteiskuntataiteen jälkihuolto ja korjaustyötä. Osto-palvelu-ajatusta voisi laajentaa ja luoda laajemmin eri palveluita kuntalasilta ja luoda työtehtäviä niihin. Tämä onnistuu vain yhteistyössä eri välityömarkkinapaikkojen ja kunnan kanssa. Monien yhteishankkeiden mahdollistajana on yhteinen asenne työntenemiselle. Toiminnan kehittämislle on tärkeää nähdä tarpeet ja mahdollisuudet. Välityömarkkinoiden kehittymisen edellytys on luottamus toisten työpisteiden ja toimialojen ammatilliseen osaamiseen ja yhteisten toimintamallien luominen. Välityömarkkinoilla tuetussa työssä olevat henkilöt liikkuvat usein eri toimijoiden yksiköiden välillä ja tässä on tullut esille yksiköiden suuriakin toiminta eroja.

9.6 Uuden työllisyyspaketin muutokset

Hallituksen esittämässä työllisyyspaketissa (2016) on paljon muutosehdotuksia, jotka tulevat vaikuttamaan välityömarkkinoilla. Ne ovat jo aiheuttaneet paljon keskustelua sekä puolesta että vastaan. Muutokset tässä yhteiskunnallisessa tilanteessa eivät ole helppoja. Sillä lisää rahaa ei ole työttömyyden hoitoon tulossa. Tavoitteena on uuden työllisyyspaketin turvin kehittää olemassa olevia resursseja ja käyttää niitä tehokkaammin ja vaikuttavammin. Tätä tukee myös TEM:n 23/2011 tutkimus, jonka aiheena oli selvittää vaikeasti työllistyvien tilannetta ja palveluita.

Uudessa mallissa työttömien tulisi osallistua pääsääntöisesti kaikkiin heille tarjottuihin palveluihin, vaikka palvelusta ei ole sovittu työllistymissuunnitelmassa. Itse näen tärkeänä sen, että tarjottuihin palveluihin osallistumista myös veloitetaan ja mm. työhakuvalmennuksiin tulisi osallistua. Omassa opinnäytetyöni ensimmäisessä syklissä tuli esille, että palkkatukijakson aikana tarvittaisiin enemmän tukea työnhakuun ja työelämän pelisääntöihin liittyvissä asioissa. Oman työni kautta on tullut usein tilanteita vastaan, jossa työtön on joutunut miettimään työnvastaanottamiseen liittyviä taloudellisia asioita. Haasteelliseksi on tullut tilanteet, joissa työtön saisi tukina enemmän rahaa kuin työssä oloaikana. Uuden työllisyyspaketin yhtenä muutoksena on, että työtön ei enää voisi kieltäytyä koko-aikatyöstä sen vuoksi, että työttömyysturva on suurempi kuin palkka ja työn vastaanottamisesta aiheutuvat kulut. Tulovertailu koskisi vain osa-aikatyötä. Näin palataan säännöksiin, jotka olivat voimassa ennen vuoden 2014 loppua. Jos tarjotusta työstä kieltäytyy, työttömyysturva katkeaa. Hallitus esittääkin karenssiajan pidentämistä nykyisestä 60 päivästä 90 päivään. (Liiten & Luukka 2016.) Työministeri Lindströmin 18.4.2016 esittelemässä työllisyyspaketin mukaan toimilla tähdätään etenkin siihen,

että pitkäaikaistyöttömyys lyhenee. Samalla palkkatukea suunnattaisiin enemmän pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisyyn. Maahanmuuttajat eli kotoutujat velvoitettaisiin osallistumaan myös alkukartoitukseen ja opiskelemaan kotoutumiskoulutuksessa. Tämä velvoite on samalla myös mahdollisuus. Koska se velvoittaisi samalla TE-hallintoa, kuntia ja välityömarkkinoita (osto-palvelu sopimukset) järjestämään tarvittavia palveluita. Näillä muutoksilla hallitus hakee suuria muutoksia. TEM:n mukaan jo yhden päivän keston lyheneminen alkaneissa työttömyyksissä laskisi työttömyyttä noin 2 700 hengellä. Työttömyysturvan peruspäivärahan kustannuksena se tarkoittaisi noin 22:ta miljoonaa euroa vuodessa. (Liiten & Luukka 2016.)

Palkattomien työllisyysosuus on viime vuosina kasvanut ja tämä näkyy myös omassa työssäni, lähiötyössä, kuntouttavan työtoiminnan kasvuna. Jos tarkastellaan avoimien työmarkkinoiden töitä tai tukityöllistämistä yksilötasolla, on muistettava, että jokainen työ tai elämänlaadun parantuminen on aina arvokasta. Hyvin kohdennetut ja paikallisesti räätälöidyt tutkimuodot voi tuottaa nopeallakin aikavälillä suuria muutoksia.

Odotan mielenkiinnolla, miten uudistukset tulevat vaikuttamaan arkeen välityömarkkinoilla. Kävin haastattelemassa TE-hallinnosta virkailijaa, jonka kanssa omassa työssäni hoidetaan palkkatukiasioita. Heillä ei ole vielä tietoa siitä, miten ja millaisella aikataululla muutokset astuvat voimaan. Tällä hetkellä TE-toimiston kautta voidaan antaa räätälöidysti työvalmennusta sekä uravalmennusta. TE-toimisto voi myös ostaa työhönvalmentajan palveluita yksityiseltä palveluntuottajalta. (Englund haastattelu 29.4.2016). Palveluita pitäisi saada kaikki palkkatuella olevat koko työllisyysprosessin aikana. Tämä tukisi avoimille työmarkkinoille siirtymistä. Tämä tulos on tullut mm. Lapin yliopiston Kompassi-hankkeessa.

Itse haluan olla kehityksessä mukana ja viedä omassa opinnäytetyössäni tulleita tuloksia eteenpäin. Välityömarkkinoiden palkkatukilaisten tuen tarpeeseen tulisi vastata entistä tehokkaammin. Uusi työlisyyspaketti antaa mahdollisuudet palkkatuen uudelleen läpi käymiseen ja tarkastelulle sen vaikuttavuudesta. Esille nousseisiin haasteisiin onnistutaan vastaamaan yhteistyöllä (viranomaiset, kolmas sektori ja palkkatukilaiset), olemassa olevien tukimuotojen uudelleen läpi käymisellä sekä uudella organisoinnilla. Välityömarkkinoilla organisoinnin olisi hyvä tulla ulkoapäin esim. TE-hallinto, kunta tai osto-palveluna. Näin saataisiin yhdenmukaiset ohjeistukset sekä organisointi, että yhdenvertaiset tuen mahdollisuudet palkkatukilaiselle, työpaikasta riippumatta. Itse uskon vahvasti välityömarkkinoiden ratkaisukeskeiseen menetelmään, jossa ei puututa siihen mikä ei ole rikki vaan tehdään sitä mihin on tarvetta ja joka toimii. Näin saadaan tuloksia ja resurssit sekä voimavarat kohdennettua oikein.

"Jos ei ole ongelmaa,

älä korjaa mitään.

Jos tekemisesi ei toimi,

tee jotain eri tavalla.

Kun asiat toimivat,

tee lisää samanlaista."

Leena Helle (RATKES 2/99)

LÄHTEET

American Thoracic Society. ATS Statement: Guidelines for the six-Minute Walk Test. This official statement of the American Thoracic Society was approved by the ATS Board of Directors. Viitattu 31.5.2016. <http://www.thoracic.org>

Arnkil, T. 2015: Luento. Tilanne- ja toiminta-kompassi. Hämeenlinna: Raatihuone.

Eskola, J. & Suoranta, J.1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Euroopan komissio,Euroopan sosiaalirahasto. Lähiö 2000.n.d. Viitattu 24.5.2016. http://ec.europa.eu/social/esf_projects/project.cfm?id=8848&lang=fi

Euroopan unionin alueiden komitea 116. täysistunto 10–11.helmikuuta 2016: Lausuntoluonnos pitkäaikaistyöttömien työllistyminen, esittelijänä Enrico Rossi

Furman, B. & Ahola, T. 2007. Onnistuminen on joukkuelaji. Helsinki: Lyhytterapiainstituutti Oy.

Hallituksen esitys työttömyysturvasta. Ministeri Lindströmin tiedotustilaisuus työttömyysturvasta 18.4.2016. Viitattu 19.5.2016 <http://valtioneuvosto.fi/live>,

Heikkinen, L.T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.).2007. Toiminnasta tietoon, toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Heikkinen, H.L.T. 2001. Toimintatutkimus - Toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu : virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

Helle, L. 1999. Milloinkaan ei ole aina! 12 askelta ratkaisu- ja voimavarakeskeisyyteen. RATKES 2/99

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P.1997.Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hyvä tieteellinen käytäntö. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 21.5. 2016 <http://www.uef.fi/fi/uef/tutkimusetiikka>. 24.4.2014

Hämeenlinnan kaupungin raportti. tilaaja-tuottajatoimintatavan arvioinnista.2013. Viitattu 21.5.2016

<http://www.hameenlinna.fi/pages/5336/Tiltu%20arvioi%202013.PDF>
7.6.2014

Hämeen Setlementti ry. Perehdytys-kansio 2016. Julkaisematon lähde.

Hämeen Setlementti ry. Toimintasuunnitelma 2016. Viitattu 25.5.2016.
<http://www.hameensetlementti.fi/>

Hämeenlinnan kaupungin verkkosivut 2016. Viitattu 21.5.2016.
<http://www.hameenlinna.fi/>

Hämeenlinnan kaupunki. Raportti tilaaja-tuottaja toimintatavan arvioinnista tarkastuslautakunta 18.12.2013. Viitattu 15.5.2016. file:///C:/Users/MARIA_~1/AppData/Local/Temp/Tiltu%20arviointi%202013.PDF

Hämäläinen-Myllymäki, K. 2015 Vertaisohjaaja opettajan rinnalla kulki-jana. TAMK, Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Itäinen lähiökeskus. Kotilähiö ry.2014. Viitattu 15.5.2016.
<http://www.lahiokeskus.fi/3>

Jolkonen, A. & Kurvinen.A. 2012 Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto aluetasolla ja ESR-hanketoiminnan merkitys – esimerkkinä Pohjois-Karjala.Työpoliittinen Aikakauskirja 2/2012 Artikkeleita 47.

Katun kehittäminen suunnittelukilpailulla. Hämeen Sanomat.1.2.2006. Viitattu 26.5.2016.
<http://www.hameensanomat.fi/uutiset/kotimaa/176246-katun-kehitetaan-suunnittelukilpailulla>

Kerätär, R. 2016. Kun katsoo kauempaa, näkee enemmän. Monialainen työkyvyn ja kuntoutustarpeen arviointi pitkäaikaistyöttömällä. Oulun yliopisto, Väitöskirjatyö.

Kerätär R, Karjalainen V. Pitkäaikaistyöttömällä on runsaasti hoitamattomia mielenterveyshäiriöitä. Suomen Lääkärilehti 2010; 45: 3683-90.

Kestilä, M. (2015) Hämeenlinna: Mitä lisäarvoa toiminnassa havainnointi tuo työkyvyn arviointiin? Seminaari.26.11.2015 ”Ammatillisesta kuntoutuksesta kohti avoimia työmarkkinoita” (2009–2013)

Kotilähiö ry. Toimintasuunnitelma 2014.

Kotiranta, T. (2008) Aktivoiminnan paradoksit. Jyväskylä: Jyväskylä studies in education, psychology and social research 335.Viitattu 2016
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18004/9789513932503.pdf?sequence=1>

Lapin yliopiston KOMPASSI-hanke. Ammatillisesta kuntoutuksesta kohti avoimia työmarkkinoita. (2009–2013)

Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. 2015. Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. www.thl.fi/sokra

Liiten M., Luukka.T.2016. Hallitus esitteli työelämän uudistuksia: Työttömälle tarjottaisiin heti myös muita kuin oman alan töitä. Helsingin Sanomat

Lähityön toimintakertomus 2010. Kotilähiö ry. Viitattu 2016.
<http://www.lahiokeskus.fi/5/Lähikeskus/Kotisivut>

Mahlakaarto S. Subjektiksi työssä. Identiteettiä rakentamassa voimaantumisen kehitysohjelmassa. Jyväskylä.2010: Jyväskylä studies in education, psychology and social research 394. Viitattu 15.5.2016
<http://dissertations.jyu.fi/studeduc/9789513939922.pdf>

Manninen J.2015. Terveystietotuvat. Työn Paikka. Viitattu 22.5.2016
<http://www.hameenlinna.fi/Tyo-ja-elinkeinot/Tyon-paikka/Tiedotteet/Tyon-Paikka-synnytti-terveystietotuvat/>

Manninen J. 2016. Kompassi avaa koko kuvan. Viitattu 15.5.2016.
<http://www.hameenlinna.fi/Tyo-ja-elinkeinot/Tyon-paikka/Tiedotteet/Kompassi-avaa-koko-kuvan/>

Medical News Today, 2014. Obesity Linked to Long-Term Unemployment in U.S 18.6.2014: Viitattu 22.5.2016
<http://www.gallup.com/poll/171683/obesity-linked-long-term-unempment.aspx>(<http://www.medicalnewstoday.com/articles/289234.php>)

Opinnollistaminen. Keskuspuisto. n.d. Viitattu 15.5.2016.<http://www.keskuspuisto.fi/opinnollistaminen>

Osaamiskartoitus. Sosiaaliportti.fi. Viitattu 14.4.2016.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyontuki/osaamiskartoitus/oppivaorganisaatio/#>
7.6.2014

Pedak M. Kunnan uhrilähtöinen kriisiviestintä: miten kunta auttaa ja viestii yhteiskriisissä. Kunnallistieteellinen aikakauskirja 38(4); 396-416, 2010.

Pihl A., 2012. Sosiaalityö. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos Jyväskylän yliopisto, Pro gradu -tutkielma.

Prättälä P. & Paananen K. (toim.) 2007. Elintavat ja niiden väestöryhmäerot Suomessa. Terveys 2000-tutkimus. Helsinki: Hakapaino Oy.

Renessanssi - Sosiaalisen resilienssin ja yhteiskuntavastuullisen työllistämisen kehittämishanke. Hämeenlinnan kaupungin käynnistämä ESR-hanke. (2015–2018)

Räsänen, Henrik. Kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmät. Viitattu 2016. otal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/koulutus/Ylempi_AMK_tutkinto/kudos/metodit/4_Kvalitatiiviset_tutkimusmenetelmat.pdf.

Salmela, J., Hiekkänen, N. 2013. Ratkaisukeskeisen kuvataideterapian oppikirja. Helsinki: Yliopistopaino

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisen teorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.

Sommar, H., Palkkatyö määrittelee ihmisiä ja yhteiskuntia. 13.9.2014. Viitattu 14.4.2016
<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/09/23/palkkatyo-maarittelee-ihmisia-ja-yhteiskuntia>

TEM 2011. Vaikeasti työllistyvien tilannetta ja palveluita selvittävä tutkimus. Terävä, E., Viitanen, P., Uusikylä, P. & Köppä, L. Viitattu 10.5.2016. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 23/2011.

TEM 2012. Selvitys palkkatuetun työn laatua ja vaikuttavuutta mittaavista arviointijärjestelmistä. Valtakari, M., Riipinen, T., Kesä, M. & Joutsen, M. Työ- ja elinkeinoministeriö. Työllisyys- ja yrittäjyysosasto Selvitys 7/2013. Viitattu 12.5.2016. file:///C:/Users/MARIA_~1/AppData/Local/Temp/7_2012_selvitys_palkkatuetun_tyon.pdf

TEM 2013. Selvitystyö välityömarkkinoiden mahdollisuuksista tukea vaikeasti työllistyvien työelämään osallistumista ja työmarkkinoille pääsyä. Tarja Filatovin. Työ- ja elinkeinoministeriö. Raportti työministeri Lauri Ihalaiselle 2013. Viitattu 1.2.2016. file:///C:/Users/MARIA_~1/AppData/Local/Temp/TEMrap_7_2013-2.pdf

TEM 2014. Katsaus Suomalaisen työn tulevaisuuteen. Pentikäinen, L. (toim.). Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ- ja yrittäjyys 30/2014. Viitattu 30.4.2016. file:///C:/Users/MARIA_~1/AppData/Local/Temp/30_2014_TEM_katsaus_suomalaisen_tyon_tulevaisuuteen_25082014-1.pdf

TEM:n tiedote 7.12.2015. Tasa-arvoasiat EU:n sosiaaliministereiden käsittelyssä. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 15.5.2016.

https://www.tem.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedotearkisto/vuosi_2015?119950_m=119566

TEM:n tiedote 3.5.2016. Ennuste: Työllisyys kohenee jo tänä vuonna.
Tiedotteet: Työ. Työ- ja elinkeinoministeriö.
https://www.tem.fi/tyo/tiedotteet_tyo?89506_m=120418

Tilastokeskus. Hämeenlinna.31.12.2013. alueitten asukkaiden. Viitattu 16.5.2016. <http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/109.html>

Toimintatutkimus. Ylemmäm AMK-tutkinnon metodifoorumi.n.d. Viitattu 30.4.2016.
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464158778/1194360111832/1194360447229.html>

Työllisyysportti.Toimikartta.2015. Viitattu 9.4.2016.
http://www.tyollisyysportti.fi/toimijakartta/tyollistymisen_vaiheet/2015

Työn Paikka-hanke. Työllistämisen kuntakokeiluhanke Hämeenlinnan seudulla (Hattula, Hämeenlinna ja Janakkala). (2013-2015)

Writen, H. 2015. Unemployment'a cause of 45,000suicides each year. Viitattu 20.5.2016. <http://www.medicalnewstoday.com/articles/289234.php> ,
Unemployment 'a cause of 45,000 suicides each year

Yhteisöllisyys. Edu.fi-opettajan verkkopalvelu.17.6.2013.Viitattu 23.5.2016
http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/teemat/osallisuus_ja_oppilaskuntatoiminta/yleissivistava_koulutus/teemat/osallisuus_ja_oppilaskuntatoiminta/osallisuus/yhteisollisyys

Henkilökohtainen tiedonanto:

Ainali Lotta, haastattelu 14.5.2016

Arnkil Taru, haastattelu 13.5.2016

Englund Marika, haastattelu 29.4.2016

Hämäläinen-Myllymäki Kati, haastattelu 15.5.2016

Toivettula Timo haastattelu, 24.4.2016

Sähköpostiviestit

Ainali Lotta, 10.5.2016. Työ- ja työhönvalmentajat välityömarkkinoilla. Marianna Roine. Viitattu 22.5.2016

Arnkil Taru, 2. 5.2016. Kompassi-menetelmä. Marianna Roine. Viitattu 15.5.2016

Hämäläinen-Myllymäki Kati 9. 5.2016. Hyvinvointi- ja terveystyöpalvelut työttömille välityömarkkinoilla. Marianna Roine. Viitattu 22.5.2016

Sillanpää Mira. Työtehtävä-kompassi. Marianna Roine. Viitattu 22.5.2016

HAMK

HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPISKELIJA

Etu- ja sukunimi Marianna Roine	Opiskelijanumero	Puhelin
Koulutusohjelma Sosiaali- terveysalan kehittäminen ja johtaminen, Kriisi 14 Suuntautumisvaihtoehto		
OPINNÄYTETYÖN AIHE Miten välityömarkkinoilta palkkatukityöntekijät työllistyvät avoimille työmarkkinoille - mikä tukee ja mitä pitäisi kehittää		

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTAJA

Yrityksen/Työyhteisön nimi Hämeen Setlementti ry	
Opinnäytetyölle nimetyn toimeksiantajaa edustavan ohjaajan yhteystiedot:	
Nimi <i>Sanna Hirvonen</i>	Osoite <i>Kinjasto katu 1, HYK</i>
Puhelin	Sähköposti <i>sanna.hirvonen@hamea-setlementti.fi</i>
Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten korvaaminen opinnäytetyön tekijälle (mitä, miten)	
Mahdollinen korvaus HAMKille (mitä, miten)	
Opinnäytetyön tavoite ja tavoiteltava hyöty:	

OPINNÄYTETYÖN OHJAAVA OPETTAJA (HAMK)

Nimi <i>Sari Miettinen</i>	Osoite
Puhelin <i>03-6464753</i>	Sähköposti <i>sari.miettinen@hamk.fi</i>

Opinnäytetyöt ovat julkisia. Jos työ sisältää toimeksiantajan kannalta luottamuksellista tietoa, tämä esitetään varsinaisesta työstä erillisessä tausta-aineistossa. Tausta-aineistoa säilytetään HAMKin koulutusohjelmassa 6 kk opinnäytetyön arvioinnista, minkä jälkeen se tuhoetaan, ellei toimeksiantajan kanssa ole muuta sovittu. Tekijänoikeuksista on sovittava kirjallisesti erikseen.

Sovimme seuraavaa mahdollisesta luottamuksellisesta tausta-aineistosta

Kyllä ☐ Opinnäytetyö sisältää luottamuksellista tausta-aineistoa.
Opinnäytetyön toimeksiantajana pyydän, että seuraavassa perusteltu ja tarkennettu opinnäytetyön tausta-aineisto käsitellään luottamuksellisena, eikä julkisteta valmiissa opinnäytetyössä:

Opinnäytetyön digitaalinen julkistaminen

Opinnäytetyön toimeksiantajana olen tietoinen, että mikäli opiskelija antaa luvan, hyväksytyt opinnäytetyöt julkaistaan ammattikorkeakoulujen verkkokirjastossa Theseuksessa, www.theseus.fi
Theseuksessa julkistetussa opinnäytetyössä toimeksiantajan nimi
☒ saa näkyä
☐ ei saa näkyä

Tämä sopimus on voimassa _____ saakka.

ALLEKIRJOITUKSET

Paikka ja päiväys Hameenlinna 3.5.2016
Sanna Hirvonen *Sari Miettinen*

Työtehtävä - KOMPASSI

Työelämän valmiudet

Minulla on hyvät valmiudet ja olen motivoitunut työhön

Noudatan työaikoja	2 3 4 5
Noudatan sääntöjä	2 3 4 5
Työ on minulle merkityksellistä	2 3 4 5
Olen motivoitunut	2 3 4 5
Omaksun helposti uusia asioita	2 3 4 5
Olen ahkera	2 3 4 5

Työelämän sosiaaliset taidot

Löydän paikkani työyhteisössä, noudatan sosiaalisia sääntöjä, osaan antaa ja vastaanottaa palautetta

Sopeudun helposti työyhteisöön	2 3 4 5
Olen yhteistyökykyinen	2 3 4 5
Minulla on hyvät asiakaspalvelutaidot	2 3 4 5
Osaan antaa palautetta toisille	2 3 4 5
Osaan vastaanottaa palautteen toisilta	2 3 4 5

Ammattitaitojen hallinta ja työn laatu

Hallitsen tekniset ja taloudelliset taidot ja sovellun hyvin työtehtäviini

Tunnen alan käsitteet ja osaan käyttää niitä	2 3 4 5
Tunnen työssä käytettävät menetelmät	2 3 4 5
Osaan käyttää työssä tarvittavia välineitä	2 3 4 5
Työni jälki on hyvää	2 3 4 5
Sovellun hyvin työtehtävään / työtehtäviini	2 3 4 5
Jaksan hyvin työssäni	2 3 4 5

Suunnittelu- ja kehittämistaidot

Olen oma-aloitteinen ja hallitsen työni hyvin

Otan vastuun omasta työstä ja sen vaikutuksista	2 3 4 5
Olen oma-aloitteinen	2 3 4 5
Työni sujuu hyvin	2 3 4 5

Tavoitteiden toteutuminen

Asetetut tavoitteet toteutuivat hyvin

Asetetut tavoitteet olivat motivoivia	2 3 4 5
Asetetut tavoitteet toteutuivat	2 3 4 5
Asetetut tavoitteet olivat minulle sopivat	2 3 4 5

Läsnäolot

Minulla on vähän poissaoloja työstä ja / tai poissaoloon on hyvä ja perusteltu syy

Käyn töissä säännöllisesti	2 3 4 5
Minulla on vähän poissaoloja	2 3 4 5
Jos olen poissa, minulla siihen hyvä ja perusteltu syy	2 3 4 5
Koen, että voin aina kertoa todellisen syyn poissaolooni	2 3 4 5

Liite 3.

NIMI:
PAIKKA:
PÄIVÄMÄÄRÄ:
KOMPASSIN
NUMERO:

Huomioitavaa:

Työtehtävä - KOMPASSI

